

Etičnost u medijskom izvještavanju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja na portalima index.hr, vecernji.hr i dnevnik.hr

Anić, Lara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:974762>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-15**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Lara Anić

**ETIČNOST U MEDIJSKOM IZVJEŠTAVANJU O DJECI ŽRTVAMA
OBITELJSKOG NASILJA NA PORTALIMA INDEX.HR, VEČERNJI.HR I
DNEVNIK.HR**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb,
2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

ETIČNOST U MEDIJSKOM IZVJEŠTAVANJU O DJECI ŽRTVAMA OBITELJSKOG
NASILJA NA PORTALIMA INDEX.HR, VEČERNJI.HR I DNEVNIK.HR

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc.dr.sc. Dunja Majstorović Jedovnicki

Studentica: Lara Anić

Zagreb,
rujan 2024.

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Etičnost u medijskom izvještavanju na portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr o djeci žrtvama obiteljskog nasilja“ koji sam predala na ocjenu mentorici doc.dr.sc Dunji Majstorović Jedovnicki, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu.

Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen niti korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS- bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Lara Anić

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Etika u novinarstvu	3
2.1. Definicija i razvoj etike u novinarskoj praksi	3
2.2. Odrednice Kodeksa časti hrvatski novinara.....	5
2.3. Smjernice Međunarodne federacije novinara	5
3. Zakonski okviri koji štite dječja prava.....	7
3.1. Međunarodni dokumenti koji štite dječja prava.....	8
4. Preporuke za izvještavanje o djeci.....	9
4.1. UNICEF-ova načela za etičko izvještavanje o djece	10
4.2. Preporuke Pravobraniteljice za djecu o zaštiti privatnosti djece u medijima	11
4.3. Smjernice Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku	12
5. Teorija framinga.....	13
5.1. Uloga medija u prikazivanju zlostavljane djece	13
5.2. Povreda dječjih prava u medijskim objavama	15
6. Prijašnja istraživanja o prikazu djece u medijima.....	17
6.1. Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u Hrvatskoj.....	17
6.2. Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u svijetu.....	19
7. Analiza sadržaja tekstova na portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr.....	21
7.1. Analizirani portali	21
7.2. Metoda istraživanja- analiza sadržaja	22
8. Prikaz rezultata istraživanja	24
9. Rasprava.....	32
10. Zaključak.....	34
11. Literatura.....	35
12. Prilozi-analitička matrica	38
Sažetak	41
Summary	42

Popis grafikona

Grafikon 1. Autor teksta po portalima	24
Grafikon 2. Vrsta naslova	25
Grafikon 3. Vrste izvora po portalima	26
Grafikon 4. Otkriva li se identitet žrtve u tekstu?	27
Grafikon 5. Spominje li se dob žrtve u tekstu?	28
Grafikon 6. Grafička oprema	29
Grafikon 7. Otkriva li se identitet počinitelja u tekstu?	30
Grafikon 8. O kojoj je vrsti nasilja riječ?	31

1. Uvod

Medijsko izvještavanje o osjetljivim temama, poput obiteljskog nasilja nad djecom, nosi sa sobom značajnu odgovornost i niz etičkih izazova. Novinari su u poziciji da oblikuju javno mnijenje i percepciju društvenih problema, što njihovu ulogu čini izuzetno važnom, posebno kada izvještavaju o najranjivijim skupinama, kao što su djeca. U tom kontekstu, poštivanje etičkih načela novinarstva postaje ključno za osiguravanje zaštite prava i dostojanstva djece.

U Hrvatskoj, etičke smjernice za novinare jasno su definirane kroz Kodeks časti hrvatskih novinara, kao i kroz niz zakonskih propisa koji reguliraju zaštitu dječjih prava. Međunarodni dokumenti, poput Konvencije o pravima djeteta, dodatno naglašavaju važnost zaštite privatnosti i dostojanstva djece. Međutim, istraživanja pokazuju da se ove smjernice često ne poštuju u praksi. Senzacionalistički pristupi, otkrivanje identiteta žrtava i objavljivanje detalja koji mogu dodatno traumatizirati djecu samo su neki od problema s kojima se susreće suvremeno novinarstvo.

Ovaj rad bavi se analizom etičnosti medijskog izvještavanja na trima popularnim hrvatskim portalima - Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr - s posebnim fokusom na izvještavanje o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. Cilj je istražiti u kojoj mjeri navedeni portali poštuju etičke standarde i zakonske regulative te kakav je njihov pristup izvještavanju o ovim osjetljivim temama. Tematika rada obuhvaća proučavanje zakonskih i etičkih okvira koji reguliraju novinarsko izvještavanje o djeci, analizu dosadašnjih istraživanja na ovu temu te praktičnu analizu konkretnih novinarskih članaka.

Kroz analizu sadržaja članaka objavljenih na ovim portalima u razdoblju od siječnja 2021. do svibnja 2024. godine, rad će pokušati odgovoriti na nekoliko ključnih pitanja: štite li novinari pravo djece na privatnost, koriste li senzacionalistički pristup u naslovima i tekstovima te koji su izvori informacija najčešće korišteni. Poseban naglasak bit će stavljen na otkrivanje identiteta žrtava i analizu razlika u pristupu izvještavanju između različitih portala.

Rad je podijeljen na nekoliko ključnih poglavlja, od kojih svako obuhvaća određeni aspekt istraživanja. U uvodnom poglavlju predstaviti će se tema rada, ciljevi istraživanja i metodologija koja je korištena. Drugo poglavlje bavi se teorijskim okvirima etike u

novinarstvu, pružajući definiciju etike i njezin razvoj u novinarskoj praksi te raspravlja o Kodeksu časti hrvatskih novinara i smjernicama Međunarodne federacije novinara.

Treće poglavlje fokusira se na zakonske okvire koji štite dječja prava, uključujući nacionalne zakone i međunarodne dokumente poput Konvencije o pravima djeteta. Četvrto poglavlje pruža pregled preporuka za izvještavanje o djeci, uključujući smjernice UNICEF-a i preporuke pravobraniteljice za djecu, naglašavajući važnost etičkog izvještavanja i zaštite identiteta djece u medijima.

Peto poglavlje razmatra teoriju framinga, koja se odnosi na način na koji mediji predstavljaju vijesti i događaje, istražujući kako mediji selektivno ističu određene aspekte stvarnosti, oblikujući percepciju publike. Šesto poglavlje pregledava prijašnja istraživanja o prikazivanju djece u hrvatskim medijima, analizirajući kako su mediji izvještavali o djeci u različitim kontekstima i identificirajući ključne trendove i probleme.

Sedmo poglavlje predstavlja istraživački dio rada, sastavljen od analize sadržaja članaka objavljenih na portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr. Ovdje se detaljno analizira kako ovi portali izvještavaju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja, s posebnim naglaskom na etičnost izvještavanja i poštivanje prava djece na privatnost.

Osmo poglavlje donosi rezultate istraživanja, prikazujući ih u obliku tablica i tekstualnih objašnjenja te odgovara na postavljena istraživačka pitanja. Deveto poglavlje sadrži raspravu i zaključke o istraživanju, pružajući kritičku analizu rezultata i preporuke za poboljšanje praksi medijskog izvještavanja o djeci te ističe važnost daljnjih istraživanja i edukacije novinara o etičkim standardima.

U konačnici, cilj ovog istraživanja je pridonijeti boljem razumijevanju praksi medijskog izvještavanja o djeci žrtvama nasilja u Hrvatskoj te potaknuti daljnju raspravu i poboljšanje etičkih standarda u novinarstvu.

2. Etika u novinarstvu

Etičnost u novinarskom izvještavanju jedno je od najvažnijih pitanja suvremenih medija. Novinarstvo je profesija u kojoj javno djelovanje ima veliku odgovornost i može izazvati brojne posljedice s obzirom na to da su novinari ti koji oblikuju naše razumijevanje svijeta. Selekcijom vijesti i njihovim plasiranjem u javni prostor utječu na javno mnijenje jer prenošenjem poruka oblikuju našu percepciju i znanje.

Mediji imaju važnu ulogu u izvještavanju o osjetljivim temama poput ljudskih prava, prava manjinskih skupina, djece i žrtava nasilja. Važno je štiti prava i identitet osoba, posebno djece te promisliti o učinku svakog teksta prije objave, uz poštivanje etike. Da bi se mediji trebali držati etičkih načela kao što su istinitost, nepristranost i zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda propisuju brojni zakoni u Republici Hrvatskoj, ali i Kodeks časti hrvatskih novinara. Iako zakonske regulative i smjernice za novinare postoje i vrlo su jasno određene, treba vidjeti poštuju li novinari iste u praksi.

2.1. Definicija i razvoj etike u novinarskoj praksi

Pojam etike definiraju različiti autori, a radi se o filozofskoj disciplini koja počiva na temeljnim ljudskim vrijednostima odnosno ispravnom djelovanju. Dolazi od grčke riječi *ethos*, što znači običaj (Škole.hr, 2008). Njemački teoretičari Astrid Zipfel i Michael Kunzik (2006:104) definiraju etiku kao „dio filozofije koja pokušava definirati i objasniti moralne osjećaje“, ali i „kriterije za dobro i pravedno djelovanje“. Dakle, etika promišlja o ljudskom djelovanju unutar određenih društvenih normi. S obzirom na to da čovjek ima slobodu izbora on može odlučiti hoće li poštivati ili kršiti te norme, a jedna od osnovnih pretpostavki, smatraju Jeličić i Tomašević (2012:247) je da su etičke norme „bezuovjetno valjane i kao takve imaju bezuvjetan i stalan temelj“. Novinar Stephen J.A. Ward (2019:296) koji se bavi pitanjima medijske etike pak smatra da su se razmišljanja o etici promijenila s vremenom, a radi se o „konstantnom procesu stvaranja novih pravila koja određuju društvene uloge i institucionalne strukture“. Profesor na Sveučilištu u Amsterdamu, Dennis McQuail rekao je da novinarsku etiku obilježavaju „točnost, istinitost, nepristranost, poštenje, poštovanje osobnosti, privatnosti, zakona“, ali i da ona označava „odgovornost prema društvu“ (Malović prema Richhiardi, Vilović 2007:47-48).

U novije vrijeme počinje se koristiti i pojam „primijenjena etika“ koji istražuje što je ispravno u pojedinim sektorima. Više je sektora na koje se etika primjenjuje, a tu spadaju medicinska

etika, poslovna etika, ekološka etika, kao i novinarska etika. Novinarska etika, kaže Ward (2019:296) „ima praktičnu svrhu kako bi razjasnila načela i poboljšala rasuđivanje koje dovodi do donošenja dobro promišljenih odluka“. Dakle, novinari bi se prilikom izvještavanja trebali voditi razumom i ponašati se u skladu s moralnim načelima svoje struke. Problem pitanja novinarske etike leži u tome što u demokratskim državama novinari imaju malo pravnih ograničenja koji mogu poslužiti kao osnova za njihov rad. Zbog toga, važno je u praksi primjenjivati samoregulaciju kroz novinarsku profesionalnu etiku (Kunzick i Zipfel 2006:104).

Malović Richhiardi i Vilović (2007:47) pišu da su temelji novinarske etike kodeksi i pravila djelovanja koje su postavili američki teoretičari Heirbert, Ungurait i Bohn, a oni smatraju da „treba postaviti norme, smjernice, pravila i kodekse, ali ne i prisiljavati medije na humanost“.

Međutim, kroz povijest nacionalne i međunarodne udruge, razni novinski sindikati, strukovne ustanove i medijske institucije definirale su etičke norme i smjernice koje bi trebale voditi novinare. Tako su početkom 20. stoljeća u SAD-u nastali prvi etički kodeksi, a međunarodni kodeksi pojavili su se 1930-ih godina (Kunzick i Zipfel 2006:108).

Razvoj profesionalne novinarske etike u Hrvatskoj započeo je nešto kasnije, prihvaćanjem Kodeksa novinara Jugoslavije 1965. godine, a poštivanje odrednica odnosilo se na sve članove Saveza novinara Jugoslavije. Jedna od kategorija Kodeksa odnosila se na „poštovanje čovjekove ličnosti i dostojanstva“ (Majstorović, Ivanuš i Vilović, 2022:106) . Godine 2009. usvojen je Kodeks časti hrvatskih novinara a, riječ je o općem nacrtu etičkog djelovanja hrvatskog novinara. Poštivanje Kodeksa nadzire Hrvatsko novinarsko društvo (Majstorović, Ivanuš i Vilović 2022:106-108.).

Dakle, kad je riječ o etičnosti u medijskom izvještavanju Kodeks časti hrvatskih novinara primarni je dokument kojeg bi se svi koji obnašaju struku trebali držati.

S druge strane, članica Društva za zaštitu novinarskih autorskih prava i autorica publikacije „Zaštita identiteta djece u medijima: jesmo li pretjerali?“, Kristina Turčin, ističe da je do prije tridesetak godina, zaštita privatnosti i dostojanstva, što je temelj etičnosti novinarske struke, u hrvatskim medijima bila je marginalna tema. Objavljivali su se osjetljivi podaci i slike, a čak ni djeca nisu bila pošteđena, a sve se to počelo mijenjati osnivanjem Ureda pravobraniteljice za djecu 2003. godine (2024:6).

2.2. Odrednice Kodeksa časti hrvatski novinara

Hrvatsko novinarsko društvo usvojilo je Kodeks časti hrvatskih novinara, inspiriran kodeksima međunarodnih novinarskih udruženja, s ciljem djelovanja prema jasnim etičkim načelima. Aktualni kodeks usvojen je 27. studenog 2009. na 50. skupštini u Opatiji. Dokumentom se opisuju opća prava i dužnosti svakog novinara, a on se sastoji od 31 članka.

Već u općim načelima Kodeksa stoji da je „pravo na točnu, potpunu i pravovremenu informaciju te slobodu mišljenja i izražavanja misli jedno je od temeljnih prava i sloboda svakog ljudskog bića“ (hnd.hr, 2024). Nadalje, bavljenje novinarskom profesijom je poziv, a u Kodeksu stoji da su novinari dužni voditi se „etikom novinarskog poziva“, a svaki novinar ima pravo ali i „dužnost odbiti radni zadatak koji nije u skladu s profesionalnim etičkim standardima novinarskog posla“ (hnd.hr,2024).

Kodeks postavlja visoke standarde za zaštitu privatnosti, posebno u osjetljivim slučajevima koji uključuju djecu te je stoga ključno da novinari poštuju ove smjernice kako bi se osigurala zaštita prava i dobrobiti djece. Te dijelove je najbitnije za izdvojiti s obzirom na to da u ovom radu analiziramo etičnost u medijskom izvještavanju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. Dokument vrlo jasno definira da „novinar mora štititi privatnost pojedinaca od neopravdanog otkrivanja i senzacionalizma te poštovati pravo na privatnost“, a od njih se očekuje visoka razina profesionalnosti pogotovo „pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima, posebno kad su u pitanju djeca“ (hnd.hr, 2024).

Također, identitet žrtve mora se štititi pod svaku cijenu, osim u slučaju kad je otkrivanje istog u javnom interesu i ne ugrožava dobrobit djeteta. U članku 20. Kodeksa jasno se navodi da „novinar ne smije otkriti identitet djeteta ili maloljetnika uključenog u slučajeve seksualnog zlostavljanja ili bilo kojeg drugog oblika nasilja ili kaznenog djela, bez obzira je li dijete ili maloljetnik svjedok, žrtva, osumnjičenik ili okrivljenik“ (hnd.hr, 2024).

2.3. Smjernice Međunarodne federacije novinara

Međunarodna federacija novinara (IFJ), najveća svjetska organizacija novinara, predstavlja 600.000 medijskih profesionalaca iz 187 sindikata i udruga u više od 140 zemalja. Osnovana 1926. godine, IFJ je organizacija koja govori u ime novinara unutar sustava Ujedinjenih naroda i unutar međunarodnog sindikalnog pokreta. Prvotno je osnovana kao Fédération Internationale des Journalistes (FIJ) 1926. u Parizu (ifj.org, 2024).

Međunarodna federacija novinara (unicef.org, 2019a), također je izdala preporuke kako bi se trebalo izvještavati o djeci. U njihovom priopćenju stoji da novinari i medijski profesionalci trebaju održavati visoke etičke i profesionalne standarde, pritom poštivajući Konvenciju UN-a o pravima djeteta. Smjernice imaju 11 točaka, a ističu kršenje dječjih prava i pitanja sigurnosti, privatnosti, obrazovanja i zdravlja kao elemente koje bi medijske organizacije trebale smatrati važnima za istraživanje i javnu raspravu. Dječja privatnost je apsolutno pravo, a novinari trebaju izvještavati o dječjim pitanjima s osjetljivošću prema njihovoj ranjivosti, izbjegavajući senzacionalizam i stereotipe. Također, trebali bi kritički ispitivati izvještaje vlada o provođenju Konvencije o pravima djeteta (unicef.org, 2019a).

Osim toga, ponudili su i preporuke kako izvještavati o djeci žrtvama seksualnog nasilja s obzirom na to da je riječ o jako osjetljivoj temi. Smjernice novinarima upućuju da (unicef.org, 2019a):

- nikad ne identificiraju dijete koje je zlostavljano ili iskorišteno riječima ili fotografijama jer to može ugroziti njihov život
- izbjegavaju otkrivanje lokacija gdje se mogu naći ranjiva djeca kako b isprijekali zlostavljače da ih pronađu te provjere činjenice prije donošenja pretpostavki
- precizno koristite izraz "pedofil" kako biste izbjegli krivo predstavljanje, prepoznajući da su većina počinitelja "normalni" muškarci
- budu oprezni pri otkrivanju njihovog identiteta
- Uvijek stavljaju sigurnost djece ispred senzacionalnog izvještavanja

3. Zakonski okviri koji štite dječja prava

U Hrvatskoj zaštita ljudskih prava pa tako i prava djece regulirana je brojnim zakonima kao što su Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Ustav Republike Hrvatske, Kazneni zakon, Zakon o pravobranitelju za djecu, Zakon o HRT-u te Zakon o zaštiti osobnih podataka. Osim zakona RH, tu su i međunarodni dokumenti koje štite dječja prava, među kojima je najvažnija Konvencija UN-a o pravima djeteta, a Republika Hrvatska je jedna od zemalja koja je ratificirala Konvenciju.

Jedan paragraf u Ustavu RH posvećen je temeljnim ljudskim pravima i slobodama, a članak 35 kaže da se „svakom jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti“ (zakon.hr,2024a). Dakle, Ustav RH kao najviši pravni akt u državi, obvezuje sve građane, pa samim time i novinare u Hrvatskoj da štite temeljna ljudska prava i slobode.

Svaki medijski djelatnik, bio novinar ili urednik, trebao bi biti upoznat sa Zakonom o medijima koji također štiti ugled i čast svakog djeteta. U članku 16. stoji da su „mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a osobito djece“ te se „zabranjuje objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta“ (Zakon.hr, 2024b). Uz Zakon o medijima postoji i Zakon o elektroničkim medijima čije poštivanje nadzire Agencija za elektroničke medije, a članak 12. ovog zakona propisuje da „nije dopušteno objavljivanje informacije kojom se otkriva identitet djeteta do 18 godine života uključenog u slučajeve bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira je li svjedok, žrtva ili počinitelj ili je dijete pokušalo ili izvršilo samoubojstvo, a niti iznositi pojedinosti iz djetetovih obiteljskih odnosa i privatnog života“ (Zakon.hr,2024c).

Također, Kazneni zakon u 18. poglavlju govori o kaznenim djelima protiv braka, obitelji i djece. Posebno treba istaknuti članak 178. zakona koji kaže da „tko iznese ili pronese nešto iz osobnog ili obiteljskog života, protivno propisima objavi djetetovu fotografiju ili otkrije identitet djeteta, što je kod djeteta izazvalo uznemirenost, porugu ili ugrozilo njegovu dobrobit kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine“, a tko ovo djelo počini „putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine (Zakon.hr, 2024d). Dakle, ne samo da bi se novinari trebali pridržavati smjernica iz Kodeksa časti već je bilo kakvo ugrožavanje privatnosti djeteta i otkrivanje njegovog identiteta može imati ozbiljne posljedice pa čak i rezultirati kaznenim progonom.

Valja spomenuti i Zakon o Pravobranitelju za djecu u članku 7. koji nalaže da je njegova dužnost „pratiti primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece“, ali i dužan je pratiti je li „Republika Hrvatska izvršava sve svoje obveze koje proizlaze iz UN-ove konvencije o pravima djeteta“ (Zakon.hr, 2024e).

3.1. Međunarodni dokumenti koji štite dječja prava

Najviši i najvažniji međunarodni dokument koji štiti dječja prava je UN-ova konvencija o pravima djeteta. Dana 20. studenoga 1989. Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila je Konvenciju o pravima djeteta, priznajući prava djece širom svijeta. Konvenciju je potpisalo 196 država, čineći je najbrže i najšire prihvaćenim sporazumom o ljudskim pravima u povijesti (Unicef.org, 2024). Prije Konvencije o pravima djeteta, postojale su i druge deklaracije koje su imale za cilj zaštititi dječja i ljudska prava. Tako je Deklaraciji o pravima djeteta iz 1959. godine prethodila i Ženevska deklaracija o pravima djeteta iz 1924. godine. Međutim nijedna od tih deklaracija nije bila pravno obvezujuća. Osim njih, tu je i Opća deklaracija o pravima čovjeka iz 1948. godine koja štiti univerzalna ljudska prava (Informator.hr, 2023).

Republika Hrvatska je stranka Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta od 1991. godine. To je prvi dokument koji pristupa djetetu kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja zahtijeva posebnu zaštitu, za razliku od Deklaracije o pravima djeteta iz 1959. godine.

Samim time, Hrvatska je preuzela odgovornost za provođenje Konvencije, uključujući izmjenu zakona u skladu s njezinim odredbama. Jedna od obveza je i upoznavanje djece i odraslih s načelima i odredbama Konvencije o pravima djeteta (Unicef.hr,2024:1).

Konvencija se sastoji 54. članka, a podijeljena je na četiri opća načela koji se odnose na razvojna prava, zaštitna prava, prava sudjelovanja i prava preživljavanja. Također, Konvencijom se želi naglasiti da je dobrobit djeteta na prvom mjestu pa tako u uvodnom djelu dokumenta stoji da „pri donošenju svih odluka ili izvršenju postupaka koji utječu na dijete ili na djecu kao skupinu, najvažnija mora biti dobrobit djeteta“ (Unicef.hr, 2024:1).

Posebno se treba osvrnuti i na odjeljak u Konvenciji koji ističe dječje pravo na zaštitu privatnosti. Pravo privatnosti određeno je člankom 16., a kaže da „niti jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled, a svako dijete „ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada“ (Unicef.hr, 2024:7).

4. Preporuke za izvještavanje o djeci

Djeca koriste medije kako bi ostvarila prava na informaciju i slobodu izražavanja, a mediji su obvezni omogućiti to, uz zaštitu njihove privatnosti. Kršenja privatnosti su također česta, uglavnom zbog nepoznavanja prava dječjih prava. Novinari i urednici trebali bi znati da ta prava proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta, koju je ratificirala i Hrvatska, i poštivati zakone koji ih osiguravaju.

Ivana Sučić (2017:18) u Priručniku kako izvještavati o djeci i mladima navodi da „najčešća pogreška u tome što djecu u medijima prikazujemo kao objekt, a ne subjekt sa svojim stavom i pravom da iskaže mišljenje čime, umjesto da ih promičemo, kršimo njihova osnovna ljudska prava”. Također, naglašava da bi svaki novinar trebao raditi u skladu s “osobnom i profesionalnom odgovornošću, a to podrazumijeva svijest o posljedicama svakog postavljenog pitanja, napisanog teksta ili montiranog tona“.

Docentica na Pravnom fakultetu u Zagrebu Stjepka Popović (2022:190) također je objasnila ugrožavajuće medijske prakse u izvještavanju o djeci te navodi da „mediji mogu prekršiti pravo djeteta na privatnost izravnim ili neizravnim otkrivanjem identiteta žrtve”, a ono se najčešće narušavaju opisom detalja zlostavljanja bez obzira na to da li su oni točni ili ne. Također, smatra Popović (2022), novinari bi trebali biti svjesni toga da nanose štetu svakom djetetu ako opisuju detalje zlostavljanja čak i kada ne otkriju identitet žrtve.

U svom je radu ponudila i smjernice o tome kako bi mediji trebali izvještavati o djeci žrtvama seksualnog zlostavljanja, a cijelo jedno poglavlje posvetila je i zaštiti identiteta žrtve te naglašava da “identitet žrtve uvijek treba biti zaštićen, posebno u slučajevima obiteljskog zlostavljanja, bez davanja informacija koje bi mogle otkriti žrtvu, počinitelja ili nenasilnog roditelja” (Popović, 2022:193).

Osim priručnika za novinare i urednike kako izvještavati o djeci ti su još i UNICEF-ove smjernice, ali i preporuke pravobraniteljice za djecu te Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

4.1. UNICEF-ova načela za etičko izvještavanje o djece

Na službenoj stranici UNICEF-a (Međunarodnog fonda Ujedinjenih naroda za djecu) stoji da je njihov cilj osigurati da svako dijete ostvari svoje pravo na obrazovanje, zaštitu jednakost i zdravstvenu skrb, a vode se Konvencijom o pravima djeteta koju su potpisale skoro sve članice UN-a (Unicef.org, 2024).

Fond je sastavio načela kako bi pomogao novinarima u izvještavanju o pitanjima djece. Smjernice su osmišljene da medijima olakšaju osjetljivo i primjereno izvještavanje s obzirom na dob djece. Cilj smjernica je podržati moralne izvjestitelje da služe javnom interesu bez ugrožavanja dječjih prava.

Načela UNICEF-a kažu da se „dostojanstvo i prava svakog djeteta moraju poštivati u svim okolnostima“, a novinarima se preporučuje da ne objavljuju „priču ili sliku koja bi dijete, njegovu braću i sestre ili vršnjake mogla dovesti u opasnost, čak i kada su im imena promijenjena, zamućena ili se uopće ne koriste“ (Unicef.org, 2024).

Poseban dio također je posvećen zaštiti privatnosti i identiteta djeteta pogotovo kad je dijete žrtva nasilja. Navodi se da je potrebno uvijek „promijeniti ime ili zamutiti lik svakog djeteta za koje je utvrđeno da je žrtva seksualnog iskorištavanja ili zlostavljanja“ (Unicef.org, 2024).

Mediji nerijetko u naslovu ili tekstu otkrivaju djetetov identitet ili lokaciju djetetova stanovanja što ozbiljno može ugroziti njihovu sigurnost. Novinari koji drže do etičkih načela trebali bi „osigurati da dijete nije ugroženo ili izloženo neugodnostima zbog prikazivanja njegovog doma, zajednice ili okruženja u kojem živi“, ali i „spriječiti dodatno obilježavanje djece opisima koji bi mogli prouzročiti njihovu dodatnu psihičku, fizičku patnju i dodatno zlostavljanje“ (Unicef.org, 2024). Osim toga, preporučuje se da novinari ne bi trebali tražiti ekskluzivnu priču ako to može ugroziti sigurnost djeteta već zaštititi ga od bilo koje moguće opasnosti.

UNICEF-ove etičke smjernice spomenute su i u Priručniku kako izvještavati o djeci i mladima, a Ivana Sučić napominje da je naša dužnost djeci osigurati privatnost povjerljivost, zaštititi ih od patnje i izbjegavati teme koje bi mogle ugroziti dijete čak i ako vjerujemo da smo zaštitili njihov identitet (2017:18).

4.2. Preporuke Pravobraniteljice za djecu o zaštiti privatnosti djece u medijima

Pravobraniteljica prati usklađenost zakona u Hrvatskoj s Ustavom, Konvencijom o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima koji štite prava djece te izvršava obveze proizašle iz tih dokumenata. Nadzire povrede prava djece, promiče zaštitu i interese djece s posebnim potrebama, informira javnost, educira djecu o njihovim pravima te potiče njihovo sudjelovanje i mišljenje o relevantnim pitanjima. Sudjeluje u inicijativama za poboljšanje položaja djece te može sudjelovati u procesima donošenja propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece (Dijete.hr, 2024).

Djeluje neovisno i samostalno, pridržavajući se načela pravičnosti i morala. Ne smije primati upute niti sudjelovati u političkim aktivnostima. Njih i njihove zamjenike imenuje i razrješava Hrvatski sabor na mandat od osam godina, s mogućnošću ponovnog imenovanja. Djelovanje pravobranitelja propisano je zakonom o Pravobranitelju za djecu (Zakon.hr, 2024e).

Na taj način utječe i na praksu u medijima putem općih preporuka o zaštiti dječjih prava. Te preporuke se dijele javnosti, novinarima i urednicima, medijskim udruženjima te nadzornim tijelima medijskih propisa. U njima se naglašavaju osjetljive situacije u kojima je potrebna dodatna pažnja radi zaštite djece, čak i kada roditelji žele izložiti dijete u medijima (Djecamedija.org, 2024).

Savjeti Pravobraniteljice podijeljeni su u nekoliko kategorija, a odnose na izvještavanje o: djeci žrtvama nasilja, djeci žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog iskorištavanja, nestaloj djeci, maloljetnim počiniteljima kaznenih djela i prekršaja, humanitarnim akcijama, teško bolesnoj djeci i djeci s teškoćama u razvoju. Također, drugi dio se odnosi na zaštitu privatnosti djece, a odnosi se na zaštitu djece izbjeglica i djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom.

U prvom dijelu preporuka, najbitnije kategorije za istaknuti su izvještavanje o djeci žrtvama nasilja i izvještavanje o seksualnom zlostavljanju i seksualnom iskorištavanju djece. Pravobraniteljica smatra da je u vijestima o nasilju nad djecom „nužno zaštititi identitet djeteta, kako bi se izbjeglo izlaganje djeteta tzv. sekundarnoj viktimizaciji“, ali i naglašava kako nije dovoljno zaštititi isključivo identitet djeteta, već treba pripaziti i na to da

se ne otkriva identitet roditelja niti mjesto u kojem dijete živi te škola koju pohađa (Dijete.hr, 2024).

Nadalje, ističe Pravobraniteljica, uloga medija vrlo je važna u jačanju svijesti o potrebi zaštite djece od spolnoga nasilja iskorištavanja te naglašava kako „nije dopušteno u medijima objaviti identitet djeteta koje je bilo žrtva seksualnog nasilja ili iskorištavanja ni informaciju koja omogućuje otkrivanje identiteta djeteta, ali niti opisivanje zlostavljanja čak i ako je identitet pritom zaštićen“ (Dijete.hr, 2024).

Na početku 2024. godine Pravobraniteljica za djecu izdala je i priopćenje u kojem medije podsjeća na njihovu odgovornost pre o izvještavanju o djeci. Potaknuta brojnim medijskim objavama koje su se odnosile na djecu žrtve nasilja, smrtna stradanja, djecu u središtu roditeljskog sukoba, navodi da se „novinare obvezuje na poštovanje dostojanstva privatnog i o obiteljskog života, a posebice interesa djeteta koje je žrtva obiteljske situacije“ (Dijete.hr, 2024).

4.3. Smjernice Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku objavilo je 2018. godine priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji. U priručniku su obuhvaćeni zakonski propisi o medijskom izvještavanju, a nekoliko je poglavlja posvećeno nasilju nad ženama i nasilju u obitelji.

Ponuđene smjernice imaju 6. točaka, koje su napisane u skladu sa zakonima i etičkim kodeksima medijskog izvještavanja. Pa tako druga točka kaže da je za obiteljsko nasilje uvijek odgovoran zlostavljač/ica, a nikad žrtva stoga su „neprihvatljiva su pitanja i komentari koji impliciraju da je žrtva svojim ponašanjem isprovocirala napadača jer se time sugerira da je nasilnik/ica imao/la opravdanje za počinjeno nasilje“ (Mrosp.gov.hr, 2018:31). Također, 4. i 5. smjernica govore o zaštiti identiteta žrtve te važnosti izbjegavanja sekundarne viktimizacije žrtve. Preporuke Ministarstva naglašavaju da „ime žrtve i pojedinosti po kojima bi mogla biti identificirana moraju ostati zaštićeni, a objavljivanje identiteta djeteta žrtve zabranjeno je zakonom“, a za “razgovor s djecom potrebno je zatražiti odobrenje roditelja ili skrbnika (Mrosp.gov.hr, 2018).

5. Teorija *framinga*

Kada govorimo o medijskoj reprezentaciji u izvještavanju važno je spomenuti koncept *framinga*. Teoretičari Astrid Zipfel i Michael Kunzick naglašavaju da različite medijske studije drugačije rabe pojam *framinga*. Za njih *framing* „ističe određene dijelove realnosti, dok drugima umanjuje važnost ili ih ignorira“ odnosno okviri „strukturiraju sud o sadržajima tako da određene aspekte stavljaju u prvi plan, a druge zanemaruju“ (2007:148). Dakle, novinari nemaju samo ulogu prilikom biranja vijesti već njihovim stavljanjem u određene okvire imaju direktan utjecaj na to kako će ta vijest biti interpretirana u javnosti. Važno je i spomenuti da se u okvire često stavljaju i pojedinačni događaji, a prema autorima Hans- Berndu Brosiusu i Peteru Epsu (1995 cit. prema Zipfel, Kuncizk 2007:148) postoje četiri oblika okvira koji određuju proces odabira vijesti. U to spadaju događanja koja novinar interpretira kao događaj, o kojim će dijelovima tog događaja pisati, u koji će kontekst smjestiti događaj i kako će odrediti vrijednost vijesti tog događaja. Robert Etman je također ponudio svoju definiciju *framinga*, a u kontekstu prikazivanja djece koja su žrtve nasilja ističe da medijski tekstovi ne prikazuju dovoljno stvarne činjenice, već ih obrađuju i oblikuju na određen način. Za Etmana (1993, 51-52) stavljanje događaja u određene okvire znači „odabrati neke aspekte percipirane stvarnosti i istaknuti ih u komunikacijskom kontekstu na način koji promovira određenu definiciju problema ili preporuku za rješavanje opisane situacije“.

S druge strane, u svom istraživanju medijske reprezentacije seksualnog zlostavljanja djece iz 2016. godine Stjepka Popović također spominje teoriju *framinga* kao jedan od glavnih koncepata. Popović tvrdi da je se tehnika *framinga* u kontekstu seksualnog zlostavljanja djece koristi kako bi se istražilo na koji način mediji pristupaju ovom problemu i koje okvire uzorka i rješenja nude s obzirom na to da „način na koji mediji predstavljaju određenu temu može utjecati na percepciju publike (Popović, 2016:130).

5.1. Uloga medija u prikazivanju zlostavljane djece

Mediji imaju važnu ulogu u izvještavanju o osjetljivim temama posebno kad su u pitanju prava djece, a najviše kada su djeca žrtve obiteljskog ili bilo kojeg drugog oblika nasilja. Kada se mediji obraćaju o ovim pitanjima, važno je voditi računa o zaštiti prava i identiteta pojedinaca, posebno djece. Potrebno je pažljivo razmišljati o potencijalnim posljedicama svakog teksta prije nego što se predstavi javnosti te preuzeti odgovornost koja proizlazi iz rada u medijima,

uključujući individualnu etiku i etičke standarde cijelog medijskog sustava (mrosp.hr.gov.hr, 2018:4.).

Osim toga, izvještavanje o seksualnom zlostavljanju djece igra važnu ulogu u educiranju javnosti i borbi protiv seksualnog nasilja, prema modelu normativne medijske teorije koja zagovara javni interes. Nicola Doring i Roberto Walter (2024:2) upozoravaju da „značajan dio izvještavanja o seksualnom zlostavljanju djece nedostaje novinarske kvalitete, senzacionalizira temu, ne daje glas preživjelima i stručnjacima, identificira žrtve te izostavlja relevantne informacije o učinkovitoj prevenciji i intervenciji“.

Istraživači Marie-Christine Saint Jaques, Daniel Turcotte, Patrick Villeneuve i Sylvie Draepau u svom članku iz 2012. također su objasnili su utjecaj medija u izvještavanju o djeci žrtvama zlostavljanja. Oni u svom radu tvrde da „vrlo mali postotak svih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece privlači pažnju medija“ (2012:6). Osim toga, tvrde da kada je riječ o zlostavljanju djece, mediji će izabrati izvještavati samo o događajima koji su šokantni, neobični i neugodni (2012:6). Također, smatraju da mediji prezentiraju iskrivljenu sliku o zlostavljanju, s obzirom da se najčešće izvještava o slučajevima kad je dijete žrtva seksualnog ili fizičkog zlostavljanja, a manje kad je riječ o zanemarivanju djeteta u obitelji.

Pakistanski istraživači Ghulam Habib, Muhammad Urfan Ullah, Taiyyaba Khanum i Ayesha Khan također su napisali rad na temu o ulozi medija u izvještavanju o djeci. Oni pak tvrde su mediji „značajno oblikovali percepciju onoga što se smatra normalnim i devijantnim ponašanjem te što spada, a što ne spada pod zlostavljanje djece (2023:753). Izvještavanje novinara o seksualnom zlostavljanju djece podiže svijest javnosti o problemu i stavlja ga na dnevni red političkih i društvenih rasprava, tvrde autori, iako smatraju da „način na koji mediji prikazuju zlostavljanje djece može imati štetne učinke za njih“ (2023:753).

Stjepka Popović navodi kako mediji također imaju jako važnu ulogu kada je riječ o seksualnom zlostavljanju djece te je u svom radu ponudila smjernice kako bi novinari trebali izvještavati o takvim slučajevima. Sukaldno tome, autorica ističe da bi izvještavanje o seksualnom zlostavljanju djece trebalo shvatiti ozbiljno i sa suosjećanjem, ali i da izvori budu stručnjaci vezani za ovu tematiku. Važno je izbjegavati površne intervjue i fokusirati se na tipične primjere zlostavljanja djece. Također, potrebno je pažljivo štititi identitet žrtava, ne otkrivajući

njihove osobne podatke. Umjesto optuživanja institucija, javnost treba biti educirana o važnosti zaštite identiteta i privatnosti djece (Popović, 2022:193-196).

Osim toga, Popović navodi da (2021:231) „djeca koja su bila zlostavljana od strane članova obitelji izložena su najvećem riziku jer novinari smatraju da javnost ima pravo znati identitet zlostavljača“. Smjernice navode da je otkrivanje detaljnog opisa zlostavljanja štetno za žrtvu čak i kada je njihov identitet zaštićen.

5.2. Povreda dječjih prava u medijskim objavama

Nasilje nad djecom predstavlja ozbiljan problem suvremenog društva. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, godišnje milijarda djece u dobi od dvije do 17 godina doživi neki oblik fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja (Cnzd.org, 2018:6).

Prema izvješću Pravobraniteljice za djecu za 2023. godinu među prijavama pojedinačnih povreda prava djece koji se odnose na sigurnost i zaštitu djece podneseno je 137 prijava. Također, u toj je godini podneseno ukupno 2183 prijave za povrede njihovog prava, koja se odnose na osobna prava, prava za djecu kao članove društvene zajednice, obrazovna, zdravstvena, socijalna, ekonomska, kultura, pravosudno-zaštitna prava i diskriminacija djece (Dijete.hr, 2024a:10). Također, Priručnik za zaštitu djece izdan u 2023. godini od Ureda Pravobraniteljice za djecu nasilje definira kao „, svaki oblik tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zlouporaba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje i uznemiravanje“(Dijete.hr, 2024b:7).

Pravobraniteljica za djecu Helenca Pirnat Dragičević i Vijeće za elektroničke medije povremeno izdaju dodatne smjernice ili javna upozorenja o medijskom izvještavanju o djeci i njihovom pravu na privatnost koje je najčešće vezano za pojedine konkretne slučajeve. Njihov je cilj naglasiti da bi mediji trebali imati pozitivnu ulogu u kada izvještavaju o osjetljivim temama kao što su obiteljsko nasilje i zaštita maloljetnika u javnom prostoru. U 2023. godini, stoji u izvješću, postupalo se u 65 pojedinačnih prijava u vezi s djetetovim pravom na privatnost, a prijave su se odnosile na 47 djece i 23 grupe djece. U prethodnoj godini je bilo 20 prijava više nego u 2022. godini (Dijete.hr, 2024a:17).

Najveći broj prijava, piše u izvješću, odnosi se na pravo na privatnost djeteta u medijskim objavama, odnosno, novinama, portalima, televiziji ili radiju. Također, prijave su se odnosile i na mrežne stranice namijenjene za informiranje javnosti i društvene mreže. Konkretno prijave

odnosile su se na objavljivanje podataka o djetetu ili fotografija bez suglasnosti roditelja, prikazivanje djece koja su bila dio vršnjačkog nasilja, otkrivanje detalja iz obiteljskog života djeteta, izvještavanje o tragičnim događajima u kojima su sudionici bila djeca, objavljivanje snimki i fotografija političara s djecom i djece influencera (utjecajnika) na društvenim platformama (Dijete.hr, 2024a:17).

Prema podacima koje je objavilo vijeće za elektroničke medije (VEM) u 2023. najviše sankcija je bilo upravo zbog otkrivanja identiteta maloljetnika, odnosno kršenja Zakona o elektroničkim medijima prema kojemu nije dopušteno objavljivanje informacije kojom se otkriva identitet djeteta do 18. godine života uključenog u slučajeve bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira je li svjedok, žrtva ili počinitelj ili je dijete pokušalo izvršiti samoubojstvo, niti iznositi pojedinosti iz djetetovih obiteljskih odnosa i privatnog života (Dijete.hr,2024a:18)

6. Prijašnja istraživanja o prikazu djece u medijima

Ovo poglavlje posvećeno je sveobuhvatnom pregledu istraživanja koja su se bavila analizom medijskog prikaza djece, kako na globalnoj razini, tako i unutar Hrvatske. Stoga je podijeljeno u dvije glavne podteme: *“Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u svijetu”* i *“Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u Hrvatskoj”*. Kroz ova potpoglavlja analiziran je prikaz djece u različitim medijima što pomaže boljem razumijvanju važnosti utjecaja medija na zaštitu i dobrobit djece u društvu.

6.1. Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u Hrvatskoj

Jedno od najvećih istraživanja koje istražuje medijski tretman djece i zaštitu njihovih prava obuhvaćeno je u knjizi „Djeca medija: Od marginalizacije do senzacije“ objavljenoj 2012. godine. Knjiga je rezultat suradnje s Uredom pravobraniteljice za djecu, a sastoji se od sedam tekstova različitih autora o utjecaju medija na djecu, uključujući nasilje i prikaz djece u medijima. Podaci su potkrijepljeni istraživanjem iz 2010. o prikazu djece u hrvatskim tiskanim medijima, s naglaskom na analizu "Djeca u dnevnim novinama" koja obuhvaća 3453 novinska priloga. U tom je istraživačkom radu, čiji su autori Lana Ciboci, Hrvoje Jakopović, Suzana Opačak, Anđelka Raguž i Petra Skelin analizirani su članci u sedam hrvatskih dnevnih novina u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2010. (*Jutarnji list, Večernji list, Slobodna Dalmacija, Glas Slavonije, Vjesnik, 24sata i Novi list*). Pokazalo se da se djeca najčešće prikazuju u negativnom kontekstu posebno kad su žrtve nasilja ili seksualnog zlostavljanja, nesreća i maloljetničke prostitucije (Ciboci i dr, 2011:117-120).

Nadalje, u istraživanju objavljenom 2012. godine Marta Vlanić provela je analizu sadržaja *Jutarnjeg* i *Večernjeg lista* o načinu izvještavanja o djeci. Uzorak je obuhvaćao 56 izdanja dnevnih novina, s ukupno analiziranih 404 članka, pokrivajući razdoblje od 1. do 28. veljače 2011. godine. U jednoj od analiziranih kategorija pokazalo se da urednici ne poštuju djetetovo pravo na privatnost. Rezultati su pokazali da kada se pojedinačno izvještava od djeci otkriva se i njihov identitet, odnosno ime, prezime i dob (Vlanić, 2012:43).

Valja spomenuti i istraživanje Silve Carpuso iz 2019. godine koja je analizirala 50 članaka na portalima *24sata, index.hr, jutarnji.hr, večernji.hr* i *net.hr*. Rezultati njenog istraživanja pokazali su da kada se izvještavalo o određenom slučaju, 71% analiziranih medija otkrilo je identitet djeteta. Ovakvi rezultati ukazuju na to da i dalje postoje ugrožavajuće prakse bez

obzira na brojne zakone i mehanizme samoregulacije u Hrvatskoj koji štite dječja prava (Carpuso, 2019:5-16). Vezano na ovakve poražavajuće rezultate Željana Ivanuš provela je 2017. godine istraživanje u kojem je htjela provjeriti mogu li se samoregulacijom medija zaštititi dječja prava. Tako je analizirala ukupno 227 članka vezanih za prijave Novinarskom vijeću podnesenim u razdoblju od 2013. 2015. godine. Analizom je utvrđeno da je Novinarsko vijeće časti razmotrilo 20 slučajeva kršenja prava djece i izreklo 22 mjere novinarima i urednicima zbog kršenja Kodeksa časti hrvatskih novinara, dok u osam slučajeva nije utvrđeno kršenje prava djece pa nisu izrečene mjere (Ivanuš,2017:82).

Istraživački rad novijeg datuma o prikazu djece u medijima napisale su Dunja Majstorović, Gordana Vilović i Stjepka Popović. Rad prikazuje rezultate analize 489 članaka na temu zlostavljanja djece, objavljenih u tri hrvatske dnevne novine (*Jutarnji list, Večernji list, 24sata*) tijekom dvije godine - od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2019. Cilj je bio istražiti kako je zlostavljanje djece prikazano u novinama, koriste li novinari senzacionalizam, koliko često otkrivaju identitet žrtve i primjenjuju li druge ugrožavajuće prakse. Također se nastojalo utvrditi čimbenike koji predviđaju korištenje takvih praksi. Rezultati su pokazali da je identitet žrtve otkriven je izravno u 18,4% i neizravno u 46,2% članaka. Najčešći načini otkrivanja bili su objava imena ili fotografije žrtve ili naziva ustanove. Većina članaka uključivala je i pozadinske informacije, poput obiteljskog podrijetla, psihičkog zdravlja fizičkog izgleda i socioekonomskog statusa djece (Majstorović i dr., 2023:20-21).

Također, još jedno zanimljivo istraživanje koje je napisala autorica Stjepka Popović (2021) bilo je iz perspektive kako dnevne novine prikazuju počinitelje seksualnog zlostavljanja djece u Hrvatskoj. Za potrebe istraživanja provedena je longitudinalna analiza sadržaja od 2007. do 2016. godine na uzorku od 1159 vijesti. Rezultati istraživanja pokazali su su žrtve najčešće djevojčice mlađe od 14 godina, a njihov identitet je često neizravno otkriven. Četvrtina vijesti koristi konsenzualne riječi za opisivanje zlostavljanja, a petina prebacuje odgovornost na žrtvu. Detalji o zlostavljanju često su navedeni, pogotovo kada su prisutne informacije o problematičnom ponašanju počinitelja, što dodatno viktimizira žrtve. To ukazuje na potrebu za strožim etičkim smjernicama kako bi se spriječila daljnja stigmatizacija žrtava u medijima (Popović, 2021:235-243).

6.2. Pregled istraživanja o prikazu djece u medijima u svijetu

Jako puno znanstvenih radova na svjetskoj razini donosi detaljnu analizu o medijskoj reprezentaciji djece, pogotovo u slučajevima kada su djeca žrtve seksualnog zlostavljanja. U tom kontekstu, važno je spomenuti što se smatra seksualnim zlostavljanjem i kako je ono reprezentirano u medijima. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (1999) seksualno zlostavljanje djece (CSA) definira se kao „uključenost djeteta u seksualnu aktivnost koju ono ne može potpuno razumjeti, na koju ne može dati informirani pristanak, za koju nije razvojno spremno, ili koja krši zakone ili društvene tabue“.

Također, važno je spomenuti i radove Stjepke Popović koja je napisala nekoliko njih vezanih za reprezentaciju djece u medijima s posebnim naglaskom na djecu koja su žrtve seksualnog zlostavljanja. Rad je objavljen 2016. godine gdje pretragom je identificirano 20 istraživanja medijskog izvještavanja i prezentacije seksualnog zlostavljanja djece. Polazište je bilo prvo istraživanje objavljeno 1995. godine. Pokazalo se da su svjetska istraživanja o izvještavanju o seksualnom zlostavljanju djece analizirala su promjene u medijskom pristupu tijekom vremena, ali nedavna istraživanja, kao što su ona Shavit i sur. (2014.), sugeriraju opadanje interesa za temu. Nadalje, O'Neil, Simon i Haydon (2015.) istraživali su kanadske medije i identificirali stereotipe u prezentaciji žrtava i počinitelja, naglašavajući potrebu za uravnoteženijim pristupom medija ovom osjetljivom pitanju.

Također pokazalo se da mediji često usredotočuju analizu izvještavanja o pojedinačnim slučajevima ili ekstremnim incidentima, a takav pristup može pridonijeti širenju stereotipa o počiniteljima i žrtvama, iako je prvotni cilj istraživanja bio razumijevanje učinka medijskog izvještavanja. Unatoč tome, takva istraživanja mogu pružiti uvid u potencijalne negativne posljedice neetičnog izvještavanja u medijima. Primjerice, istraživanje Duea i Riggsa (2012.) u Australiji o slučaju Aurukun pokazalo je da su mediji stvarali dojam da je seksualno zlostavljanje djece karakteristično za disfunkcionalne domorodačke zajednice, umjesto da istraže sam slučaj (cit. prema Popović, 2016:124-130).

Nicola Doring je također provela slično istraživanje 2022. godine te je došla do vrlo sličnih zaključaka kao i Stjepka Popović. Njeni rezultati istraživanja pokazali su da je za odgovorno izvještavanje o seksualnom zlostavljanju djece potrebno pridržavati se sedam temeljnih dimenzija kvalitete novinarstva, prilagođenih s deset specifičnih kriterija vezanih za seksualno zlostavljanje djece. Nadalje, ključno je primjenjivati tematski okvir koji pruža širi društveni kontekst, umjesto epizodnog izvještavanja usmjerenog na pojedinačne slučajeve jer na taj način

slučajeve stavljaju u okvire (*framing*). Novinari bi trebali koristiti nesenzacionalistički pristup i uključivati perspektive raznih sudionika, poput stručnjaka, savjetnika, ali i osoba koje su prošle sličnu situaciju (Doring, 2022:33-35).

U kontekstu zaštite identiteta, žrtava i počinitelja također je važno spomenuti i istraživanje iz 2022. godina o medijskoj reprezentaciji djece žrtava seksualnog nasilja u Bangladešu. Istraživači su u razdoblju od siječnja do prosinca 2017. godine analizirali ukupno 1093 engleskih novina u Bangladešu. Rezultati su bili poražavajući, a pokazali su da većina prijavljenih žrtava seksualnog zlostavljanja djece bile su djevojčice (97%), dok su gotovo svi počinitelji bili muškarci (98%). Srednja dob žrtava bila je 13 godina, a sedam od deset počinitelja bilo je mlađe od 30 godina. Devet od deset novinskih priča slijedilo je epizodni okvir, a 11% je izvještavalo o smrtnim slučajevima žrtava. Četiri od deset priča nisu zadovoljavale etičke standarde, a 37% priča otkrilo je identitet žrtava (Anik i dr, 2022:5).

S obzirom na pregled prijašnjih istraživanja da se zaključiti kako su djeca još uvijek u medijima nezaštićena, o njima se izvještava u negativnom kontekstu, često se otkrivaju detalji zlostavljanja ili identitet žrtve. Također, mediji izvještavaju o pojedinačnim slučajevima pogotovo kada je riječ o fizičkom ili seksualnom zlostavljanju djece.

7. Analiza sadržaja tekstova na portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr

Za potrebe ovog rada htjela sam ispitati u kolikoj su mjeri portali Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr etični kada je u pitanju izvještavanje o djeci s konkretnim fokusom na žrtve obiteljskog nasilja. Analizirala sam isključivo tekstove u kojima je dijete direktno povezano s nekim oblikom obiteljskog nasilja u vremenskom periodu od siječnja 2021. do svibnja 2024. godine. Važno je napomenuti da su uključeni i oni članci u kojima je majka bila predmet žrtve nasilja, što je utjecalo na psihofizički i emocionalni razvoj djeteta, pogotovo ako se neka vrsta nasilja događala pred očima maloljetne djece. Za pretraživanje tekstova koristila sam isključivo hashtag #obiteljsko nasilje koji sam upisivala u pojedinačne tražilice na izabranim portalima. Jedinica analize je jedan objavljeni članak a ukupno ih je analizirano 127. Od analiziranih članaka, 41 je s portala Index.hr, 68 s portala Večernji.hr te 18 s portala Dnevnik.hr.

Cilj istraživanja je utvrditi u kojoj mjeri navedeni internetski portali poštuju prakse etičnog profesionalnog novinarstva kada izvještavaju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. U tu svrhu postavila sam pet istraživačkih pitanja:

IP1: Postoje li razlike u načinu izvještavanja na portalima o djeci žrtvama obiteljskog nasilja?

IP2: Štiti li se prilikom izvještavanja dječje pravo na privatnost?

IP3: Navode li se u tekstu detalji nasilja?

IP4: O kojoj se vrsti nasilja najviše izvještava na portalima?

IP5: Postoje li razlike u otkrivanju identiteta žrtve koje su povezane s vrstom nasilja?

7.1. Analizirani portali

Za analizu odabrana su tri portala: Index.hr koji ima samo web inačicu, Večernji.hr koji je novina s najdužom tradicijom izlaženja u Hrvatskoj te Dnevnik.hr kao portal jedne televizijske kuće. Prema najnovijem Reuters Digital News Reportu (Reuters.institute, 2024) najčitaniji hrvatski *news* portal je Index.hr s 52% posto otvaranja tjedno, a vjeruje mu 46% korisnika, dok je Večernji.hr na 7. mjestu. Index.hr postoji samo kao web portal, a danas je najposjećeniji digitalni medij u Hrvatskoj. Osnovan je 2002. godine, a djeluje kao samostalna medijska organizacija. Osnovao ga je novinar Matija Babić, a smatraju se „neovisnim, liberalnim i čvrsto opozicijskim portalom” sa „snažnom liberalnom pristranošću”(Grbeša, Volarević, 2021:625). Također, riječ je o tabloidnom mrežnom portalu koji se bavi se temama iz svijeta politike, showbiza, biznisa i sporta.

Što se tiče portala Večernji.hr, osim što dolazi u digitalnoj verziji također je riječ i o jednim od najstarijih dnevnih novina u Republici Hrvatskoj. Večernji izlazi od 1959. godine, a vlasnik medija je Styria Media Group. Večernji list pokrenuo je svoje internetsko izdanje 9. veljače 1999.godine, a uz tadašnji Vjesnik, Večernji list su bile jedine novine koje su pokrenule internetske stranice s vijestima (vecernj.hr,2019). Prema izvješću Reutersa, online izdanje Večernjeg lista na tjednoj bazi koristi 26% korisnika, a vjeruje mu 50% ljudi (Reuters.institute, 2024). Večernji također donosi domaće i svjetske vijesti, a podijeljene su u različite rubrike i podrubrike kao što su crna kronika, biznis, svijet znanost, zanimljivosti, lifestyle, i kultura.

Dnevnik.hr portal je TV produkcijske kuće Nova, a pokrenut je 10. srpnja 2006. godine. Portal je ostvario povijesni rekord 2021. godine kada je dostigao 2,118.966 stvarnih korisnika, a to je brojka, koju do tada nije imao niti jedan drugi news portal u Hrvatskoj (dnevnik.hr,2021). Prema istraživanju Reutersa, portal Dnevnik.hr na tjednoj bazi koristi 35% korisnika. Vlasnik produkcijske kuće Nova TV, pa tako i portala Dnevnik.hr je United group. Na portalu se mogu pronaći skoro iste rubrike kao i na ostalim portalima, a zanimljivost je što imaju i posebnu rubriku teen koja djeluje kao zaseban dio portala Teen 385, a donosi vijesti i teme o životu tinejdžera.

Također, kada govorimo o kontekstu odabira portala za analizu, valja spomenuti i podatke Gemius metrike o istraživanju publike. Prema posljednjim dostupnim podacima iz studenog 2023. godine, najviše stvarnih korisnika ima Styria Media Group, njih 1,647,130, dok Nova TV ima njih 569 500 (Gemius.com, 2023). Prema ovim podacima možemo zaključiti da je riječ o jednim od vodećih medijskih kuća u Hrvatskoj.

7.2. Metoda istraživanja- analiza sadržaja

Za odgovor na istraživačka pitanja o tome postoje li razlike o izvještavanju na portalima, poštuje li se dječje pravo na privatnost, spominju li se u tekstu detalji nasilja, o kojoj se vrsti nasilja izvještava te postoje li razlike u otkrivanju identiteta žrtve koje su povezane s vrstom nasilja, najprikladnija je metoda analize sadržaja. Prema Hsieh i Shannon (2005), Kraljić i Lončarić (2015:84) kažu da je analiza sadržaja definirana kao istraživačka tehnika za subjektivno tumačenje tekstualnih podataka kroz sustavni proces kodiranja i identificiranja specifičnih stavki ili uzoraka.

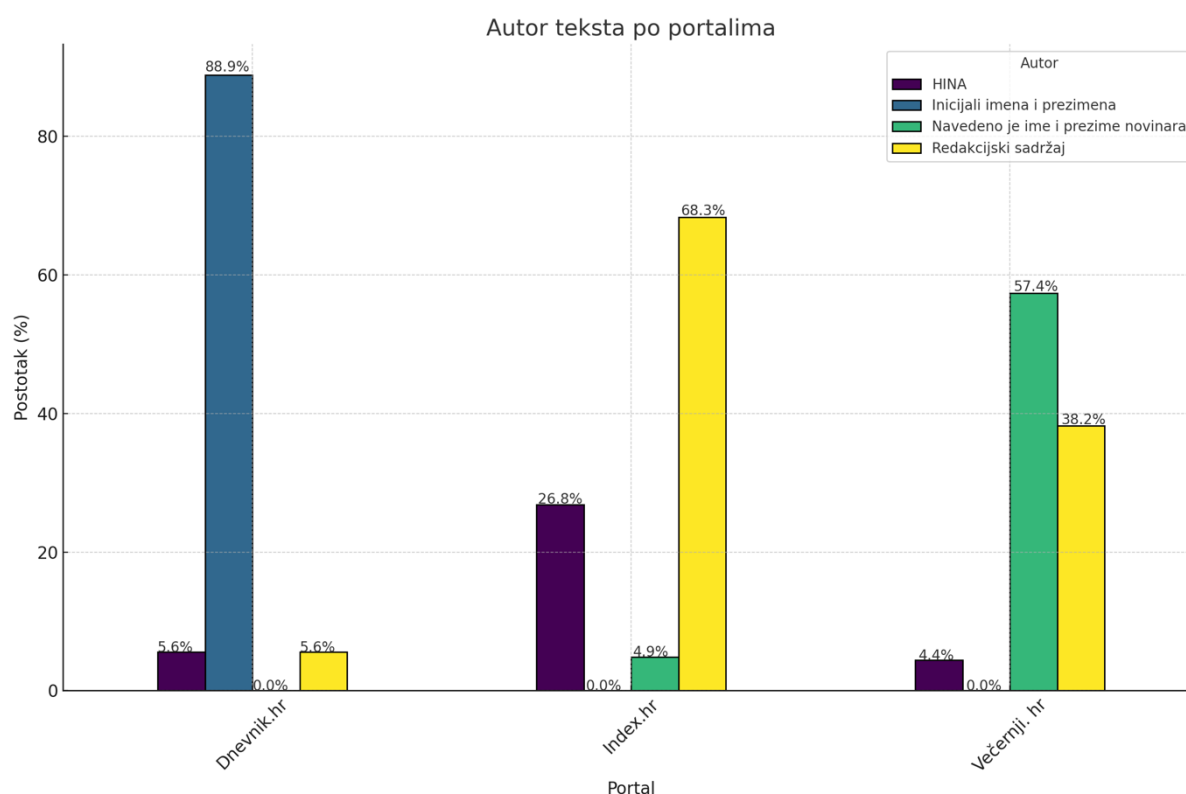
Željka Manić (2019:108) objasnila je definiciju kvantitativne analize sadržaja čiju metodu koristim u ovom radu, a ona kaže da takva analiza „uključuje brojanje kategorija, učestalost

pojavljivanja i numeričko izražavanje rezultata“. Također, materijal se razlaže prema definiranoj proceduri, analiziraju se veliki uzorci koje kodira više kodera uz provjeru pouzdanosti. Za razliku od kvantitativne analize sadržaja koja koristi brojčane pokazatelje, naglašava Manić, kvalitativna analiza je više usmjerena na „utvrđivanje (ne)zastupljenosti pojedinih kategorija“ (2019:1108).

S druge strane Vesna Lamza- Posavec ističe da je analiza sadržaja jedna od znanstvenih metoda koja može značajno doprinijeti znanstvenoj djelatnosti odnosno da „rezultati takvih analiza mogu pomoći urednicima novina da objektivno vrednuju vlastita postignuća“ (2011:108). Ali, ne samo da može pomoći i praktičnoj djelatnosti, tvrdi Posavec, već ovakva metoda može pridonijeti ukupnom znanju u nekom znanstvenom području pa tako i „analiza sadržaja dnevnih novina može osigurati podatke o karakteristikama dnevno- informativnih medija“(2011:109). Osim toga, ova analiza je pogodna za otkrivanje raznih društvenih trendova, ali i dominantnih stavova i vrijednosti u društvu.

8. Prikaz rezultata istraživanja

Prvo istraživačko pitanje na koje želim odgovoriti u ovome radu je postoje li razlike u načinu izvještavanja o djeci žrtvama obiteljskog nasilja na spomenutim portalima. Ono što je primijećeno je da na sva tri portala rijetko koji tekst bio je potpisan imenom i prezimenom novinara. Uglavnom je bila riječ o redakcijskom sadržaju, prepisan izvještaj s HINE ili je bila riječ o inicijalima imena i prezimena. Na portalu Dnevnik.hr skoro svi članci bili su potpisani inicijalima imena i prezimena (88,9%) što čini najviše članaka potpisanih inicijalima imena i prezimena, a zanimljivo je podatak da ni Index.hr ni Večernji.hr nisu imali niti jedan članak potpisan inicijalima. Nadalje, najviše članaka u kojima je navedeno ime i prezime novinara (57,4%) imao je Večernji.hr, a iza njega slijedi Index.hr (4,9%). Ipak svi su se portali koristili potpisom redakcije, najviše Index.hr (68,3%), zatim Večernji.hr (38,2%) te Dnevnik.hr (5,6%).

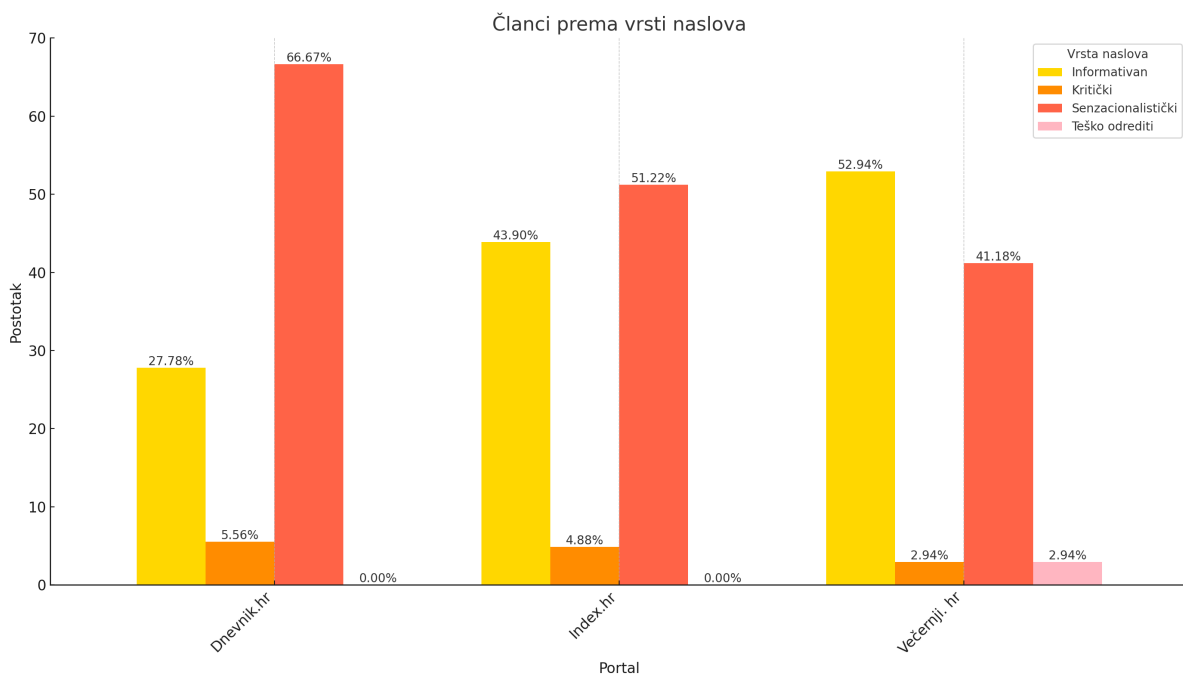

Grafikon 1. Autor teksta po portalima

Kako bih nadalje objasnila razlike u izvještavanju na portalima, važno je napomenuti i razlike u pisanju naslova. Broj senzacionalističkih naslova po portalima pokazuje da Dnevnik.hr ima najviše senzacionalističkih naslova (66,67%) što ukazuje na značajnu tendenciju ovog portala prema senzacionalističkom izvještavanju o osjetljivim temama kao što je obiteljsko nasilje. Index.hr slijedi s 51,22% senzacionalističkih naslova, što također ukazuje na sklonost

senzacionalizmu, iako u manjoj mjeri od Dnevnika.hr. Večernji.hr ima najmanje senzacionalističkih naslova (41,18%) što pokazuje najumjereniji pristup u izvještavanju o ovakvim temama. S obzirom na to su rezultati pokazali kako Dnevnik.hr ima najviše senzacionalističkih naslova u odnosu na broj analiziranih članaka, izdvojiti ću dva primjera naslova koji ukazuju na sklonost senzacionalizmu. Naslovi poput „*Pijani otac vrijeđao i dirao maloljetnu kćer: 'Ostala je šokirana'*” od 15. kolovoza 2023. i „*Monstruozni otac brutalno pretukao petogodišnju kćer*” od 29. prosinca 2023., ne samo da privlače pažnju već i pojačavaju dramatičnost situacije. Sve se to postiže korištenjem emotivnih i uznemirujućih opisa. Najviše informativnih naslova ima Večernji.hr (52,94%), Zatim slijedi Index.hr (43,9%) i Dnevnik.hr (27,76%).

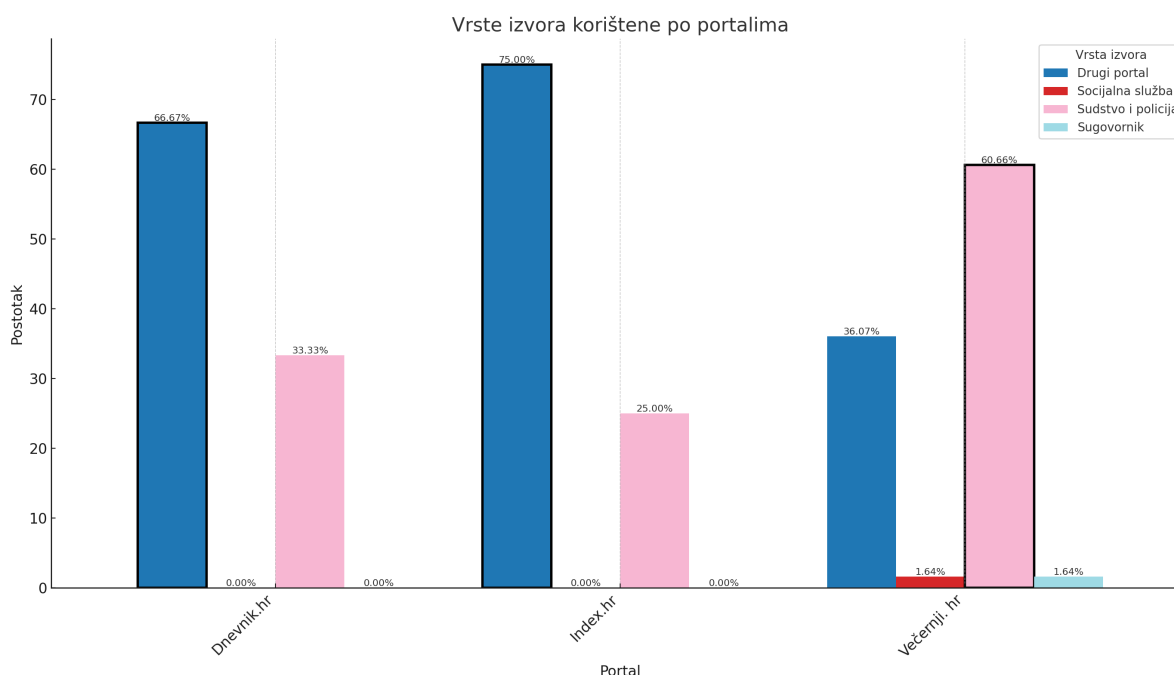
Ipak, može se reći da je sveukupan dojam kako portali uglavnom rabe senzacionalističke naslove, s obzirom na to 48,03% ukupnih objava ima neki oblik senzacionalizma dok je ukupan broj informativnih naslova 46,46%.

Grafikon 2. Vrsta naslova

Što se tiče izvora u tekstu, svi portali imaju tendenciju oslanjanja na jedan izvor za većinu svojih članaka. Svi se portali oslanjaju na sudstvo i policiju kao relevantne izvore informacija, a korišteni su u ukupno 51,18% članaka. Najviše ih koristi Večernji.hr (60,66%), zatim Dnevnik.hr (33,33%) i Index.hr (25%). Samo je Večernji.hr (1,64%) koristio relevantne sugovornike za temu žrtava obiteljskog nasilja kao što je socijalna služba koja se smatra

stručnim osobom za razgovor o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. Drugi portali su također najčešće korišteni izvori na svim portalima, s najviše na Index.hr (75%) , zatim na Dnevnik.hr (66,67%), te nešto manje na Večernji.hr (36,07%). Ovi rezultati ukazuju na to da se većina portala oslanja na prepisivanje informacija sa drugih portala ili sudska i policijska priopćenja kada izvještavaju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. Takvi su rezultati poražavajući, jer ukazuju na nedovoljno korištenje relevantnih izvora poput liječnika i socijalnih službi, koji su ključni za razumijevanje i rješavanje problema obiteljskog nasilja.

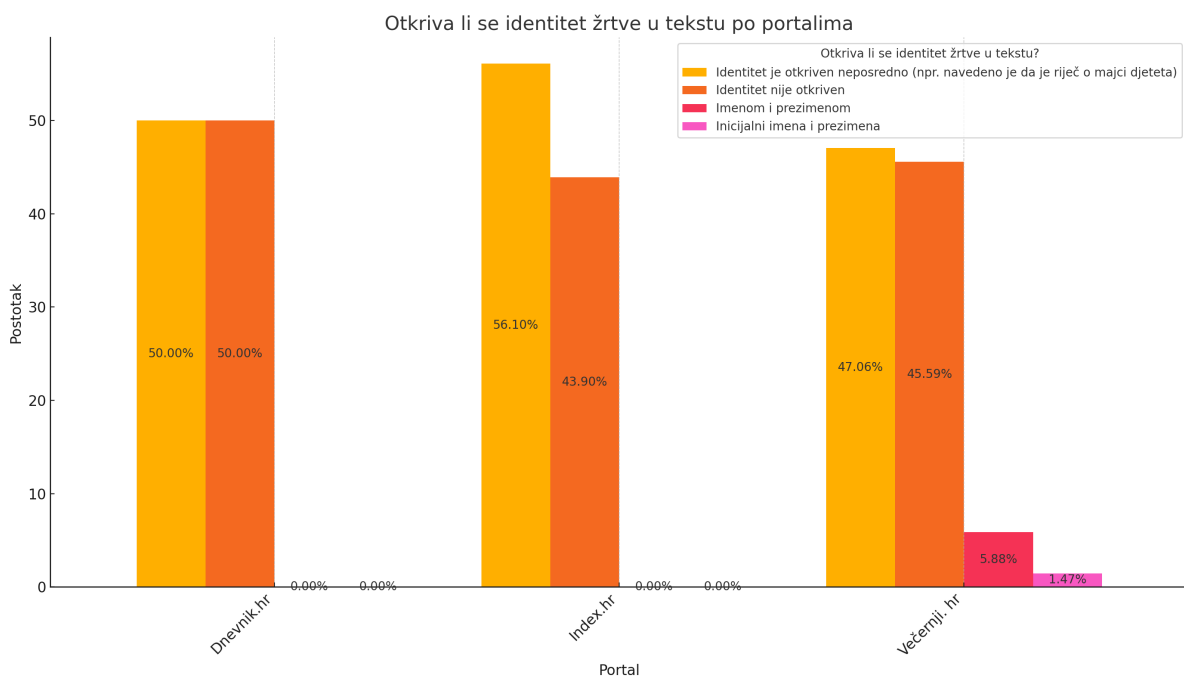
Grafikon 3. Vrste izvora po portalima

Drugo istraživačko pitanje, i jedno od najvažnijih na koje želim odgovoriti u ovom radu štiti li se prilikom izvještavanja o žrtvama njihovo pravo na privatnost što je temelj etičkog pristupa. Kada govorimo o tome otkriva li se identitet žrtve prilikom izvještavanja rezultati su pokazali da se na svim portalima ne otkriva direktno identitet djeteta (uz iznimku 4. članka na Večernji.hr).

Također, jedno povezano istraživačko pitanje je postoje li razlike u otkrivanju identiteta kada je riječ o žrtvama koje su povezane s vrstom nasilja. Zanimljiv je podatak da se identitet učestalo otkriva neposredno kada se otkriva identitet majke djeteta koja je također žrtva zlostavljanja. Da je riječ o majci djeteta otkriveno je u ukupno 50,39% članaka. Na primjer članak objavljen na Večernjem.hr s naslovom „Nasilnik iz Klisa ustrijelio psa, a ženi slomio

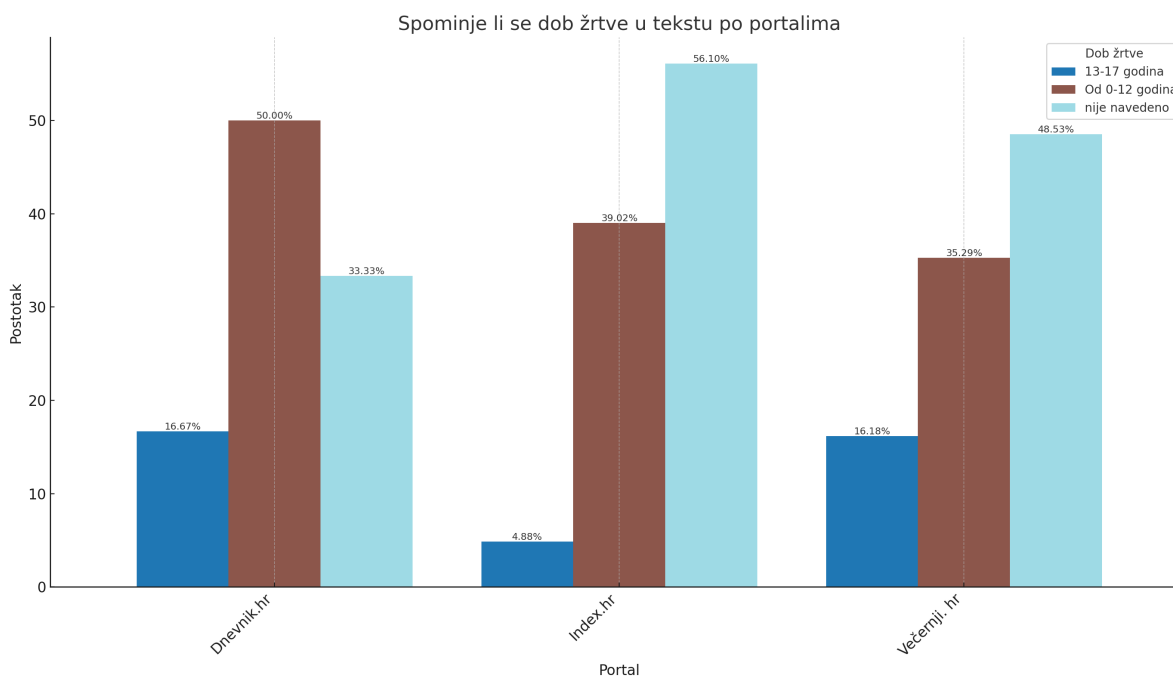
ruku pred djecom“ iz 2. veljače 2024. već u naslovu jasno implicira da je riječ o majci djeteta, a otkrivanjem identiteta majke neposredno se otkriva i identitet djece čime se narušava njihova privatnost i potencijalno ih se izlaže dodatnoj traumi i stigmatizaciji. Još jedan primjer sa Dnevnik.hr naslova „*Brutalno pretukao ženu: davio je i udario u trbuh pred djecom*“ iz 21. svibnja 2022.

Kada uspoređujemo portale, da je riječ o majci djeteta najviše je otkriveno na Index.hr (56,1%), zatim na Dnevnik.hr (50%), a najmanje na Večernji.hr (47,06%). S druge strane u 45,67% analiziranih članaka identitet žrtve nije otkriven ni na koji način, odnosno Dnevnik.hr (50%), Večernji.hr (45,59%) te Index.hr (43,9%).

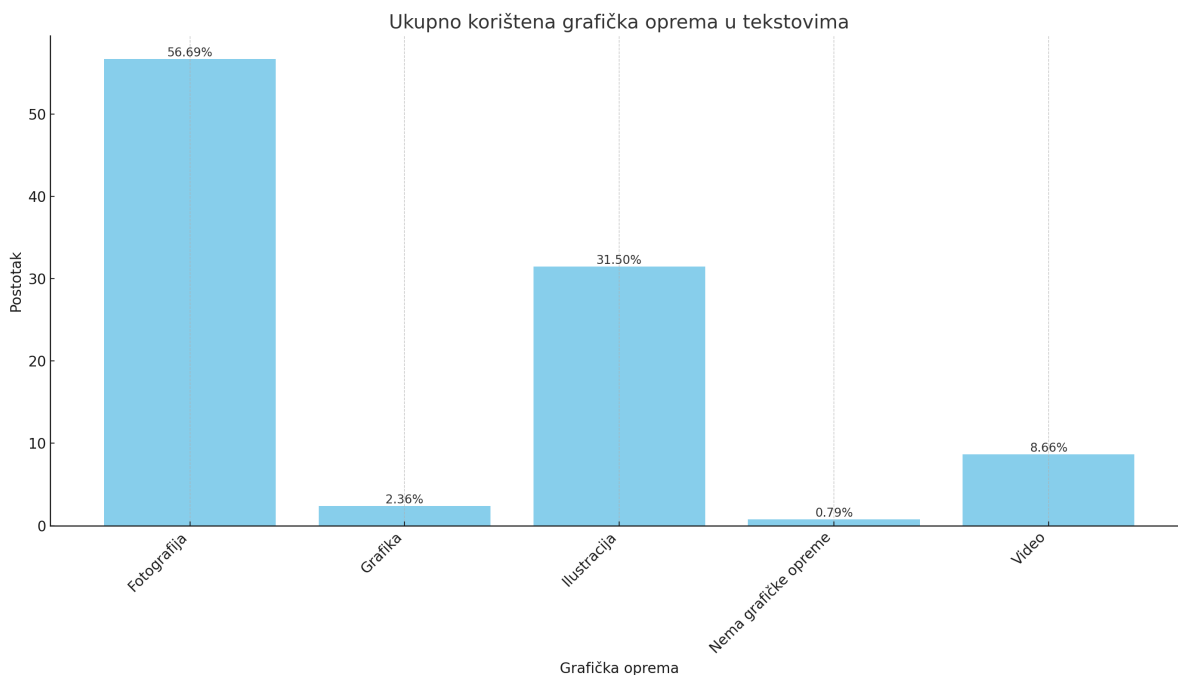
Grafikon 4. Otkriva li se identitet žrtve u tekstu?

Kada govorimo o pravu na privatnost, također je bitno istaknuti spominje li se dob maloljetne djece u člancima. Djetetova dob spominje se ukupno 51,18%, a dob nije navedena u 48,82% analiziranih članaka. Podaci pokazuju da se najčešće spominju žrtve u dobi od 0-12 godina, na Dnevnik.hr (50%), zatim na Index.hr (39%,02%) te na Večernji.hr (35,29%). Najviše članaka sa žrtvama u dobi od 13- do 17 godina imao je Dnevnik.hr (16,67%), zatim Večernji.hr (16,18%), a najmanje Index.hr (4,88%).

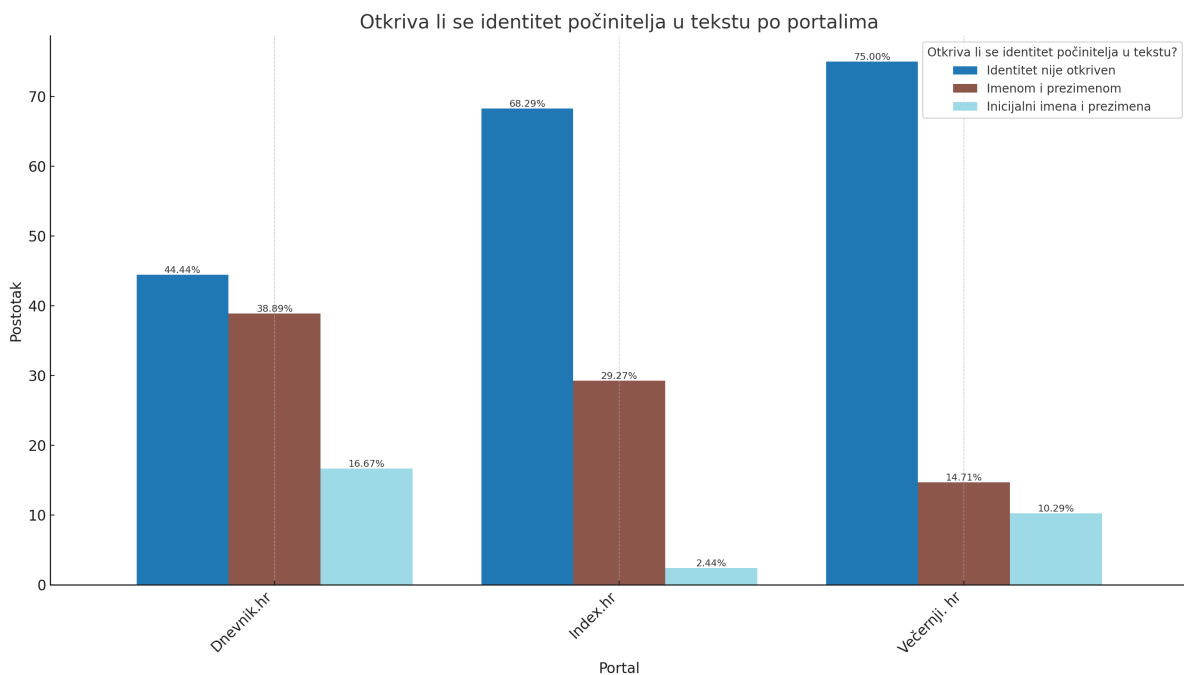
Grafikon 5. Spominje li se dob žrtve u tekstu?

Također, važno je spomenuti i grafičku opremu u tekstu s obzirom da prikaz fotografije, videa ili druge grafičke opreme može otkriti identitet djeteta. Tu bih voljela izdvojiti jedan poseban slučaj, a prenijeli su ga svi portali. Radi se o slučaju kada je bivšeg ravnatelja požeškog Zavoda za socijalnu skrb Vjekoslava Potočanca supruga prijavila za obiteljsko nasilje. Za primjer uzet ću naslov s Index.hr objavljenog 30. prosinca 2024, koji glasi „*FOTO Ovo je HDZ-ovac prijavljen za obiteljsko nasilje. Privedi ga u lisicama*“. S obzirom da je riječ o visokom državnom službeniku na poziciji, u članku su objavljeni njegovo ime i prezime, godine, godine supruge, ali i naglašava se kako je otac četvero malodobne djece. U članku je dostupan video privođenja, ali i njegova fotografija. Iz toga se da zaključiti da iako identitet djece u ovom slučaju nije direktno otkriven, on je ipak otkriven neposredno s obzirom na to da je poznato tko im je otac, na kojoj je funkciji i gdje živi. Prema ukupnoj analizi u 56,69% članaka korištene su fotografije, dok su u 31,5% korištene ilustracije.

Grafikon 6. Grafička oprema

U kontekstu toga, zanimljivi su i podaci da je identitet počinitelja otkriven u ukupno 31,5%, a inicijali imena i prezimena spomenuti su u njih 8,66%. Najviše članka s otkrivenim imenom i prezimenom počinitelja imao je Dnevnik.hr (38,89%), zatim Index.hr (29,27%) te Večernji.hr (14,71%). Ipak podaci pokazuju da identitet nije otkriven u ukupno 68,5% analiziranih članaka. Najviše se štitio identitet počinitelja na portalu Večernji.hr (75%), zatim na Index.hr (68,29%) te najmanje na Dnevnik.hr (44,44%). Iz podataka se da zaključiti kako portali ipak štite identitet počinitelja, ali ne uvijek što ukazuje na to da ipak postoji propust u praksi jer se otkrivanjem identiteta počinitelja nasilja indirektno može otkriti i identitet djeteta povezanog s nasiljem. Rezultati su pokazali i da su počinitelji nasilja u većini muškarci, njih 89,02%, dok su 11,02% počinitelja žene. Samo u jednom članku s Večernjeg.hr, objavljenog 15. veljače 2023. nije naveden spol počinitelja, a naslov članka glasi „Zločin koji je potresao Hrvatsku: Obitelj brutalno napadnuta u domu“.

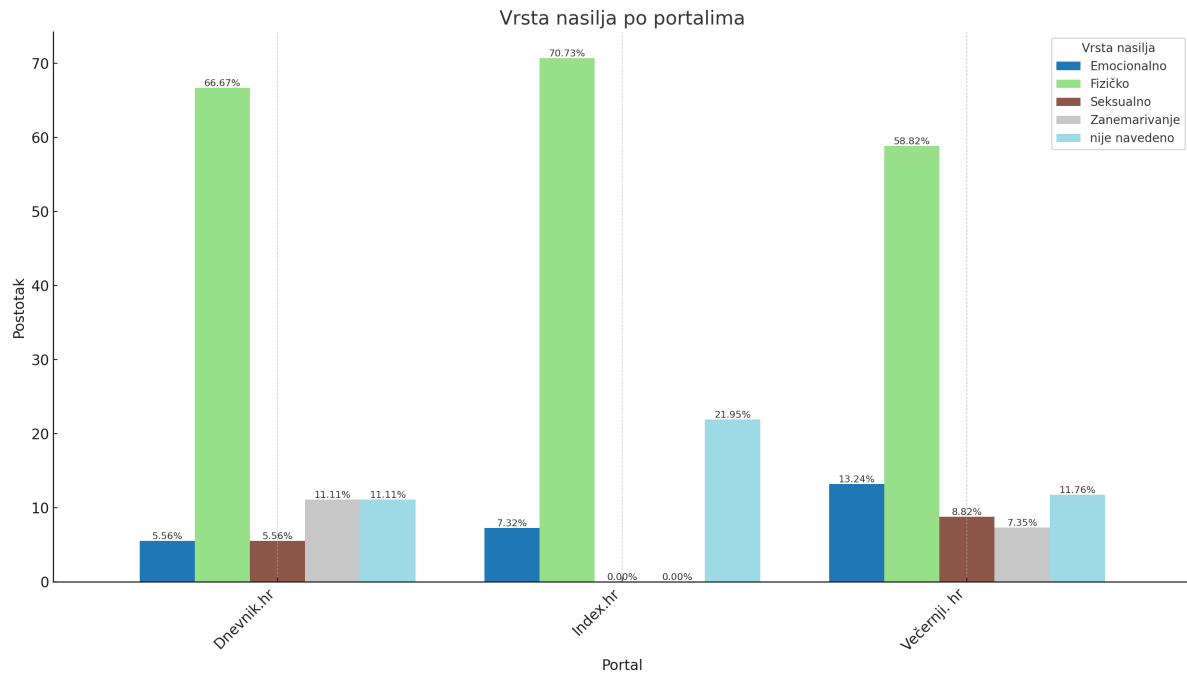

Grafikon 7. Otkriva li se identitet počinitelja u tekstu?

Interesantan je podatak da se spol žrtve spominje u svim člancima, a je rezultati pokazuju kako je u njih 60,63% riječ o djevojčicama, dok je 11,81% riječ o dječacima. U 27,56% oba se spola navode kao žrtve obiteljskog nasilja. Treće i četvrto istraživačko pitanje su povezani, a zanimalo me spominju li se u tekstu detalji nasilja i o kojoj je vrsti nasilja najčešće riječ.

Podaci pokazuju da je u najvećem broju slučajeva riječ o fizičkom zlostavljanju djeteta (63,78%). Index.hr imao je 70,73%, Dnevnik.hr 66,67%, a Večernji.hr 58,82% članaka u kojima se spominje fizičko zlostavljanje djeteta. Da je riječ o zanemarivanju ili seksualnom zlostavljanju djeteta spominje se u 5,51% ukupne analize. Primjer članka seksualnog zlostavljanja je objavljen 11.2.2022. godine pod naslovom „*Otac silovao svoju mentalno zaostalu kćer (17) koja je zatrudnjela i rodila. Sud mu smanjio kaznu*” na portalu Večernji.hr. Identitet muškarca i dob počinitelja u ovom slučaju nisu navedeni, a iz samog naslova je navedena dob maloljetne žrtve, i njezino mentalno stanje što krši sve etičke standarde o zaštiti prava dobrobiti i dostojanstva djeteta. Još jedan zastrašujući primjer otkrivanja vrste nasilja i iznošenja detalja možemo pronaći i na članku s portala Dnevnik.hr objavljenom 14.6. 2024. godine pod naslovom „*Pijani otac vrijeđao i dirao maloljetnu kćer: "Bolje da sam te izd*kao u WC-u nego što sam te napravio"*”. U ovakvoj vrsti naslova već nam je jasno o kojoj je vrsti nasilja riječ, a u tekstu se mogu pronaći i detalji nasilja. U ovom je slučaju otkrivena dob i počinitelja i žrtve, ali identitet je ostao neotkriven. Nadalje, analiza članaka u kojima se

spominje vrsta nasilja, u njih 52,43% otkriveni su detalji o zlostavljanju u tekstu. U njih 47,57% ne može se jasno odrediti o kojoj je vrsti nasilja riječ, a istaknuto je da je riječ o „povredi prava djeteta“.

Grafikon 8. O kojoj je vrsti nasilja riječ?

9. Rasprava

Rezultati ovog istraživanja pružaju detaljan uvid u etičnost medijskog izvještavanja o djeci žrtvama obiteljskog nasilja na portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr. Analiza je obuhvatila ukupno 127 članaka objavljenih u razdoblju od siječnja 2021. do svibnja 2024. godine, s ciljem identificiranja stupnja poštivanja etičkih normi u novinarstvu, posebno u kontekstu zaštite identiteta žrtava i načina predstavljanja nasilja.

Jedan od ključnih nalaza istraživanja je da, iako se identitet žrtava rijetko direktno otkriva na analiziranim portalima, što je u skladu s etičkim smjernicama, zabrinjava činjenica da je identitet često indirektno otkriven kroz otkrivanje identiteta djetetove majke (50,39%), koja je također žrtva nasilja. Ovaj pristup može dovesti do neizravnog otkrivanja identiteta djeteta, čime se narušava njihova privatnost i potencijalno ih se izlaže dodatnoj traumi i stigmatizaciji.

S druge strane, istraživanje je pokazalo da su portali skloni senzacionalističkom izvještavanju, s naglaskom na dramatične i emotivne naslove koji privlače pažnju čitatelja. Dnevnik.hr ima najviše senzacionalističkih naslova (66.67%), slijedi ga Index.hr (51.22%), dok Večernji.hr ima najmanje (41.18%). Senzacionalistički pristup može dodatno traumatizirati žrtve i pridonijeti širenju stereotipa o počiniteljima i žrtvama obiteljskog nasilja.

Što se tiče izvora informacija, istraživanje je otkrilo da se portali najčešće oslanjaju na službene izvore poput sudstva i policije (51.18%), dok se rijetko koriste relevantni stručnjaci poput socijalnih radnika i liječnika. Takav pristup može rezultirati jednostranim izvještavanjem koje ne pruža potpunu sliku problema obiteljskog nasilja i ne uključuje perspektive koje bi mogle pomoći u razumijevanju i rješavanju problema.

Analiza je također pokazala da se detalji nasilja često navode u člancima (52,43%), što može dodatno traumatizirati žrtve i njihovim obiteljima. Detalji o fizičkom zlostavljanju najčešće se pojavljuju u člancima (63,78%) dok se manje pažnje posvećuje emocionalnom nasilju (5,51%), što može stvoriti neuravnoteženu sliku o problemu i zanemariti važnost svih oblika nasilja.

Ukratko, kada govorimo o načinu izvještavanja na portalima o djeci žrtvama obiteljsko nasilja uočene su sličnosti i razlike u pristupu. Dnevnik.hr najčešće koristi inicijale imena i prezimena

(88,9%), dok Index.hr i Večernji.hr to uopće ne rade. Večernji.hr prednjači u potpisivanju članaka punim imenom novinara (57,4%), dok Index.hr koristi redakcijske potpise (68,3%). Senzacionalizam je najizraženiji na Dnevnik.hr (66,67%), dok Večernji.hr ima najviše informativnih naslova (52,94%). Većina članaka na svim portalima oslanja se na izvore iz sudstva i policije (51,18%), a Večernji.hr koji ih koristi najviše (60,66%) u odnosu na ostale. Što se tiče zaštite identiteta žrtava, svi portali gotovo podjednako štite identitet žrtava, ali najviše Dnevnik.hr (50%) , a najmanje Index.hr (43,9%). Također, svi portali većinom štite identitet počinitelja, a tu prednjači Večernji.hr sa 75%. Osim toga, na svim je portalima primijećeno da se neposredno otkriva identitet majke žrtve nasilja, a najviše je tome sklon Index.hr (56,1%), a najmanje Večernji.hr (47,06%)

U usporedbi s prijašnjim istraživanjima, rezultati ovog rada potvrđuju da su djeca u medijima i dalje nezaštićena te da se često izvještava u negativnom kontekstu s otkrivanjem detalja zlostavljanja ili neposrednog otkrivanja identiteta žrtve. Prijašnja istraživanja su također ukazala na problem senzacionalističkog izvještavanja i otkrivanja identiteta žrtava, što potvrđuje nalaze ovog istraživanja. Primjerice, istraživanje Silve Carpuso iz 2019. godine (Carpuso,2019:5-16) pokazalo je da 71% analiziranih medija otkriva identitet djeteta prilikom izvještavanja o seksualnom zlostavljanju, što ukazuje na nedovoljno poštivanje etičkih smjernica u hrvatskim medijima. Također, istraživanje Martine Vlainić (Vlainić, 2012: 43) pokazalo je da urednici često ne poštuju pravo djeteta na privatnost, što se očituje u objavljivanju njihovog identiteta.

Sve to ukazuje na potrebu za boljom primjenom etičkih smjernica u novinarskoj praksi, posebno u kontekstu izvještavanja o djeci žrtvama obiteljskog nasilja. Portali bi trebali izbjegavati senzacionalistički jezik, uključivati perspektive stručnjaka i žrtava te se fokusirati na pružanje šireg društvenog konteksta umjesto dramatičnih prikaza pojedinačnih slučajeva. Samoregulacija medija i poštivanje etičkih normi ključni su za zaštitu dječjih prava i sprječavanje daljnje viktimizacije i stigmatizacije žrtava obiteljskog nasilja.

10. Zaključak

Mediji imaju ključnu ulogu u oblikovanju percepcije javnosti i zaštiti prava djece te je stoga od iznimne važnosti da novinari djeluju u skladu s najvišim etičkim načelima i zakonskim regulativama. Samo na taj način možemo osigurati da djeca, kao najranjivija skupina, budu adekvatno zaštićena i da se njihova prava poštuju u svim aspektima medijskog izvještavanja.

Analizom je utvrđeno da se novinari pretežno oslanjaju na sudske i policijske izvore informacija, dok se relevantni stručnjaci, poput socijalnih radnika i liječnika, rijetko konzultiraju. Ovo ukazuje na potrebu za boljim uključivanjem stručnjaka u izvještavanje kako bi se pružio cjelovitiji i etički pristup temama vezanim za obiteljsko nasilje. Stručnjaci iz područja socijalne skrbi, psihologije i zdravstva mogu pružiti dubinski uvid u situacije i ponuditi profesionalne perspektive koje bi mogle pomoći u boljem razumijevanju i prikazivanju problema.

Jedan od ključnih nalaza je nedostatak konzistentne zaštite privatnosti djece. Iako se identitet djece rijetko otkriva izravno, često se otkriva identitet njihovih roditelja, posebno majki, što može neizravno dovesti do identifikacije djece. Ovo je posebno problematično jer se time narušava privatnost djece i izlaže ih dodatnoj traumi. Primjeri iz medija pokazuju da se često otkriva identitet roditelja ili se daje dovoljno detalja koji omogućuju identifikaciju djece, što je protivno etičkim smjernicama i zakonima o zaštiti privatnosti.

Preporuke za daljnje istraživanje uključuju veću edukaciju novinara o etičkim standardima i zakonima koji štite dječja prava, kao i jačanje mehanizama samoregulacije unutar medijskih kuća. Novinari bi trebali biti bolje educirani o važnosti zaštite privatnosti djece i potencijalnim posljedicama neetičnog izvještavanja. Edukacija bi trebala obuhvatiti ne samo zakonske aspekte već i etičke dileme s kojima se novinari suočavaju u svakodnevnom radu.

Samo kroz odgovorno i promišljeno izvještavanje možemo osigurati da mediji igraju pozitivnu ulogu u zaštiti dječjih prava i doprinesu stvaranju sigurnijeg i pravednijeg društva za svu djecu. Mediji imaju moć oblikovati javno mnijenje i utjecati na društvene promjene, stoga je njihova odgovornost prema najranjivijima od iznimne važnosti. Kroz pridržavanje etičkih standarda i zakonskih regulativa, novinari mogu značajno doprinijeti zaštiti dječjih prava i osigurati da se glasovi djece čuju na način koji ih neće dodatno ugrožavati.

11. Literatura

1. Anik, A. I., Ibne Towhid, M. I., Islam, S. S., Mallik, M. T., Azim, S., Rahman, M. G., & Haque, M. A. (2022.) Deviance from the ethical standard of reporting child sexual abuse in daily newspapers of Bangladesh (5)
2. Capurso, S. (2019). A content analysis of the most popular online news portals in Croatia regarding child abuse. *Psychotherapy in Achieving Health and Well-being for Children and Young People* (5–16.)
3. Ciboci, L., Jakopović, H., Opačak, S., Raguž, A., & Skelin, P. (2012.) Djeca medija od marginalizacije do senzacije: Djeca u dnevnim novinama: Analiza o izvještavanju djeci (117 – 120)
4. Djecamedija.org (2024.) Preporuke pravobraniteljice za djecu o zaštiti djece u medijima, pristupljeno lipanj 2024. – <https://djecamedija.org/wp-content/uploads/2021/11/Preporuke-pravobraniteljice-za-djecu-o-zastiti-privatnosti-djece-u-medijima2.pdf>
5. Dnevnik.hr (2021.) Portal DNEVNIK.hr slavi veliki 15. rođendan, pristupljeno lipanj 2024. - <https://novatv.dnevnik.hr/clanak/zanimljivosti/portal-dnevnik-hr-slavi-veliki-15-rodjendan---658843.html>
6. Doring, N. (2022.) An Experiment on the Press Coverage of Child Sexual Abuse: Can Readers Differentiate Between Good and Bad Reporting? (33-35)
7. Doring, N., & Walter, R. (2024.) An Experiment on the Press Coverage of Child Sexual Abuse: Can Readers Differentiate Between Good and Bad Reporting? (2)
8. Dijete.hr (2024) Priopćenje pravobraniteljice za djecu o zaštiti privatnosti djece u medijima, pristupljeno lipanj 2024. - <https://dijete.hr/hr/priopcenje-pravobraniteljice-za-djecu-o-zastiti-privatnosti-djece-u-medijima/>
9. Entman, R. M. (1993.) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm (51, 52), pristupljeno lipanj 2024. - https://www.researchgate.net/publication/209409849_Framing_Toward_Clarification_of_A_Fractured_Paradigm#fullTextFileContent
10. gemiusAudience (2023.) Average Daily Real Users, pristupljeno lipanj 2024. - <https://e-public.gemius.com/hr/rankings/17666>
11. Grbeša, M., & Volarevic, M. (2021.) Media in Croatia: from freedom fighters to tabloid avengers (625.)
12. Habib, G., Ullah Allama, M. U., Khanum, T., Naeem, R., & Khan, A. (2023.) Role of media in coverage and reporting of child abuse cases (753)
13. Hnd.hr (2024) Kodeks časti Hrvatskih novinara, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.hnd.hr/kodeks-casti-hrvatskih-novinaral>
14. Informator.hr (2023) Vremeplov: Deklaracija o pravima djeteta - 20. studenoga 1959., pristupljeno lipanj 2024 - <https://informator.hr/strucni-clanci-vremeplov/vremeplov-deklaracija-o-pravima-djeteta-20-studenoga-1959>
15. International Federation of Journalists (2024), pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.ifj.org/who/about-ifj>
16. International Federation of Journalists, Draft Guidelines and Principles for reporting on issues involving children (2024.) pristupljeno lipanj 2024. - https://www.unicef.org/georgia/sites/unicef.org.georgia/files/2019-03/Guidelines_on_reporting_sexual_abuse_and_exploitation_of_children.pdf
17. Ivanuš, Ž. (2017.) Mogu li mehanizmi medijske samoregulacije zaštititi prava djece u medijima? (82)
18. Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu (2023.) (10-18)

19. Jeličić, A., & Tomašević, L. (2012.) Etika znanstvenog istraživanja i načelo opreznosti (247)
20. Kako izvještavati o djeci i mladima: Priručnik za novinare i urednike elektroničkih medija (2017.) Pristupljeno lipanj 2024. - https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2017/10/radna-biljeznica_-Kako-izvje%C5%A1tati-o-djeci-i-mladima.pdf (18)
21. Kraljić, M., & Lončarić, D. (2015.) Analiza sadržaja web stranica hrvatskih hotela (84)
22. Kunczik, M. & Zipfel, A.,(2006.) Uvod u znanost o medijima i komunikologiju (104-108, 148)
23. Lamza Posavec, V. (2011) Kvantitativne metode istraživanja: anketa i analiza sadržaja (109)
24. Majstorović, D., Ivanuš, Ž., & Vilović, G. (2021.) Novinarska etika u Hrvatskoj: aspekti razvoja kodeksa, obrazovanja novinara i znanstveno-istraživačkog interesa za temu (106-108), pristupljeno lipanj 2024. - <https://hrcak.srce.hr/file/399147>
25. Majstorović, D., Popović, S., & Vilović, G. (2023.) Zlostavljanje djece i medijska etika: prikaz žrtava i korištenje ugrožavajućih praksi u dnevnim novinama u Hrvatskoj (20-21), pristupljeno lipanj 2024.- <https://hrcak.srce.hr/306602>
26. Malović, S., Vilović, G., & Richardi, S. (2007.) (prerađeno izdanje) Etika novinarstva (47-48)
27. Manić, Ž. (2019.) Izvođenje kvalitativne analize sadržaja (108-109)
28. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, (2018.) Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji (31)
29. Popović, S. (2016.) Istraživanje medijske prezentacije seksualnog zlostavljanja djece (130)
30. Popović, S. (2022.) Guidelines for media reporting on child sexual abuse, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/9783748904403-187.pdf> (190-193)
31. Popović, S. (2022.) Media presentation and stereotypes of child sexual abuse perpetrators (148)
32. Popović, S. (2022.) Presentation of Victims in the Press Coverage of Child Sexual Abuse in Croatia (231-243)
33. Popović, S. (2016.) Istraživanja medijske prezentacije seksualnog zlostavljanja djece. (124-130)
34. Reuters Institute for the Study of Journalism (2023.) Digital news report, pristupljeno lipanj 2024. - <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024/croatia>
35. Republika Hrvatska Pravobranitelj za djecu : Pravila za zaštitu djece (7)
36. Saint Jaques, M.-C., Turcotte, D., Villeneuve, P., & Draepau, S. (2012.) The Role of Media in Reporting Child Abuse (6)
37. Škole.hr (2008) Etika-filozofska disciplina, pristupljeno, lipanj 2024. - <https://www.skole.hr/etika-filozofska-disciplina/>
38. Turčin, K. (2024) Zaštita identiteta djece u medijima: jesmo li pretjerali? (6), pristupljeno lipanj 2024. - <https://dznep.hr/wp-content/uploads/2024/03/ZASTITA-IDENTITETA-DJECE-FINAL-1.pdf>
39. Unicef.hr (2024.) Etičke smjernice načela za etičko izvještavanje o djeci, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.unicef.org/croatia/sites/unicef.org.croatia/files/2019-09/Eticke%20smjernice%20izvjestavanje%20o%20djeci-converted.pdf>
40. Unicef.hr (2024.) Konvencija o pravima djeteta, pristupljeno lipanj 2024. - https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (1-7)

41. Večernji.hr (2019.) 20 godina portala Večernjeg lista: Evo kako smo počeli i kako se redakcija mijenjala!, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.vecernji.hr/vijesti/20-godina-portala-vecernjeg-lista-evo-kako-smo-poceli-i-kako-se-redakcija-mijenjala-1299616>
42. Vlajnić, M. (2012.) Kako Hrvatske dnevne novine izvještavaju od djeci (43)
43. Ward, S. J. A. (2019.) Journalism Ethics (296)
44. Zakon.hr (2024a) Ustav Republike Hrvatske, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
45. Zakon.hr (2024b) Zakon o medijima, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>
46. Zakon.hr (2024c) Zakon o elektroničkim medijima, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.zakon.hr/z/2989/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima-2013-2021>
47. Zakon.hr (2024d) Kazneni zakon, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>
48. Zakon.hr (2024e) Zakon o pravobranitelju za djecu, pristupljeno lipanj 2024. - <https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu>

12. Prilozi-analitička matrica

1. Naslov rada: _____
2. Datum objave: _____
3. Portal
 - a) Index.hr
 - b) Večernji.hr
 - c) Dnevnik.hr
4. Tko je autor teksta?
 - a) Navedeno je ime i prezime novinara
 - b) Incijali imena i prezimena
 - c) Redakcijski sadržaj
 - d) HINA
5. Naslov teksta
 - a) Informativan
 - b) Senzacionalistički
 - c) Kritički
 - d) Teško odrediti
6. Broj izvora u tekstu
 - a) Jedan
 - b) Dva
 - c) Tri ili više
7. Izvori (više mogućnosti)
 - a) Sudstvo i policija
 - b) Susjedi
 - c) Liječnici
 - d) Socijalna služba
 - e) Anonimni izvor
 - f) Drugo: _____
8. O kojoj je vrsti nasilja riječ?¹
 - a) emocionalno

¹ Kategorije preuzete iz: [Majstorović, D, Popović,S., Vilović,G \(2023\) Zlostavljanje djece i medijska etika: prikaz žrtava i korištenje ugrožavajućih praksi u dnevnim novinama u Hrvatskoj](#)

- b) seksualno
- c) fizičko
- d) zanemarivanje

9. Otkriva li se ime počinitelja u tekstu?

- a) Imenom i prezimenom
- b) Inicijali imena i prezimena
- c) Identitet nije otkriven

10. Otkriva li se ime žrtve u tekstu?

- a) Imenom i prezimenom
- b) Inicijali imena i prezimena
- c) Identitet je otkriven neposredno (npr. Navedeno je da je riječ o majci djeteta)
- d) Identitet nije otkriven

11. Grafička oprema u tekstu

- a) Fotografija
- b) Ilustracija
- c) Grafika
- d) Video
- e) Nema grafičke opreme

12. Fotografija prikazuje: _____

12, Dob žrtve:

- a) Od 0-12 godina
- b) 13-17 godina

13. Dob počinitelja:²

- a) 17 godina i mlađi
- b) 18 do 25 godina
- c) 26 do 40 godina
- d) 41 do 55 godina
- e) 56 do 64 godine
- f) 65 i više godina

14. Spol počinitelja

² Kategorije preuzete iz: [Majstorović, D, Popović,S., Vilović,G \(2023\) Zlostavljanje djece i medijska etika: prikaz žrtava i korištenje ugrožavajućih praksi u dnevnim novinama u Hrvatskoj](#)

- a) **Ž**
- b) **M**
- c) **Nije jasno/nije navedeno**

15. Spol žrtve

- a) **Ž**
- b) **M**
- c) **Nije jasno/nije navedeno**

16. U članku je navedeno gdje se može potražiti pomoć u slučaju zlostavljanja?

- a) **Da**
- b) **Ne**

Sažetak

Ovaj diplomski rad analizira etičke standarde u medijskom izvještavanju o djeci žrtvama obiteljskog nasilja na hrvatskim portalima Index.hr, Večernji.hr i Dnevnik.hr. Kroz analizu sadržaja članaka objavljenih između siječnja 2021. i svibnja 2024., rad identificira koliko se ovi portali pridržavaju etičkih smjernica, s posebnim naglaskom na zaštitu privatnosti djece. Istraživanje pokazuje da je direktno otkrivanje identiteta djece rijetko, ali se često događa indirektno otkrivanje kroz identifikaciju njihovih roditelja, posebno majki. Ova praksa narušava privatnost djece i izlaže ih dodatnoj traumi. Rad naglašava potrebu za boljom edukacijom novinara o etičkim standardima i zakonima koji štite dječja prava te predlaže veće uključivanje socijalnih radnika i medicinskih stručnjaka u izvještavanje kako bi se pružio cjelovitiji i etičniji pristup.

Ključne riječi: novinarska etika, online portali, obiteljsko nasilje, zaštita djece u medijima, medijsko izvještavanje

Summary

The thesis examines the ethical standards in media reporting on child victims of domestic violence on Croatian news portals Index.hr, Večernji.hr, and Dnevnik.hr. Through content analysis of articles published between January 2021 and May 2024, it identifies how well these portals adhere to ethical guidelines, focusing on protecting the privacy of child victims. The study finds that while direct identification of child victims is rare, indirect identification often occurs through revealing the identities of their parents, especially mothers. This practice compromises children's privacy and exposes them to additional trauma. The thesis highlights the need for better education for journalists on ethical standards and laws protecting children's rights and suggests increased involvement of social workers and medical professionals in reporting to provide a more comprehensive and ethical perspective.

Keywords: ethical journalism, media reporting, media outlets, domestic violence, privacy protection of children in media